

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta zdravotně sociální
Ústav sociálních a speciálněpedagogických věd

Bakalářská práce

Asistence jako vyrovnávací a podpůrný prostředek speciální pedagogiky

Vypracovala: Lucie Pýchová

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radka Prázdňá, Ph.D.

České Budějovice 2016

Abstrakt

Tématem bakalářské práce je „Asistence jako vyrovnávací a podpůrný prostředek speciální pedagogiky“. Cílem práce je kompletovat teoretické poznatky týkající se fenoménu asistence a na tomto podkladě analyzovat profesi pedagogického a osobního asistenta. Cílem praktické části je realizovat komparaci legislativního vymezení a reálných pracovních aktivit pedagogického a osobního asistenta.

V souladu s výše vymezenými cíli byly formulovány dva dílčí cíle. 1. dílčí cíl: zjistit motivaci k výkonu profese osobního a pedagogického asistenta. 2. dílčí cíl: zjistit osobní spokojenost s profesním životem.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část je složena ze tří kapitol. V první kapitole definuji pojmy asistence, vyrovnávací a podpůrná opatření, speciální pedagogika a dále jsem se věnovala integraci a inkluzi. Druhá kapitola se věnuje osobní asistenci. V této kapitole vymezuji pojmy osobní asistence a osobní asistent. Popisuji zde historický vývoj osobní asistence, předpoklady pro práci osobního asistenta, komplikace při této profesi a především pracovní náplň osobního asistenta. Třetí kapitola se zabývá pedagogickým asistentem. Opět popisuji historický vývoj pedagogické asistence, předpoklady pro práci pedagogického asistenta, pracovní náplň asistenta pedagoga a vzájemnou spolupráci s pedagogem, rodiči a školským poradenským zařízením.

V praktické části charakterizuji cíle práce, metodiku šetření a techniky sběru dat, výzkumný soubor, realizaci šetření a na závěr analýzu získaných dat. K naplnění cílů praktické části jsem použila kvalitativní metodu. Technikou sběru dat bylo pozorování, rozhovor a analýza dokumentů. Rozhovory byly vedeny s osobními a pedagogickými asistenty.

Poznatky obsažené v závěrečné práci mohou sloužit organizacím zřizujícím pracovní pozici osobního či pedagogického asistenta, protože text analyzuje podstatné souvislosti, které mají vliv na kvalitní výkon zmíněné pracovní pozice. Bakalářská

práce může být dále využitelná jako studijní materiál pro studenty pedagogických a dalších společenskovedních oborů.

Klíčová slova:

Asistence

Osobní asistent

Pedagogický asistent

Vyrovnávací opatření

Abstract

My Bachelor thesis is focused on the topic of „Assistance as a compensation and support to special pedagogy“. The aim of my bachelor thesis is to complete theoretical knowledge related to the assistance phenomenon and to analyse the occupation of personal assistant. The aim of practical part of my bachelor thesis is to implement the comparison of legislative determination and provable working activities carried out by pedagogical and personal assistant.

In accordance with the aims specified above has been established two partial aims. 1st aim: to examine what the assistants' work motivation is. 2nd aim: to examine the level of assistants' self contentment.

Thesis is divided into two parts – theoretical and practical one.

Theoretical part is divided into three units. First unit defines the key words: assistance, compensation and support, special pedagogy, social integration and inclusion. Second unit is focused on personal assistance itself. Related key words are defined as well. In this unit I also describe a historical development of the personal assistance process, working demands placed on potential assistant, possible complications related to mentioned occupation and of course everyday work routine. Third unit is focused on the personality of assistant and assistants themselves. I describe the historical development of the assistants' personality, work requirements, work duty and cooperation with parents and educational institutions.

Practical part contains the specification of work aims, methodology of investigation, related data gathering process and of course the data analysis. I interviewed pedagogical assistants just as the personal ones.

All the data and results contained in my bachelor thesis can be used for needs of any related organisation recruiting new assistants, because it contains informations which could be useful when hiring people. My thesis can be also used as a background material for any further students.

Key words:

Assistance

Personal assistant

Pedagogical assistant

Compensation

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 19. 8. 2016

.....

Lucie Pýchová

Poděkování

Ráda bych poděkovala především paní Mgr. et Mgr. Radce Prázdové, Ph.D. za odborné vedení, ochotu, trpělivost a cenné rady při vypracování mé bakalářské práce. Děkuji všem osobním a pedagogickým asistentům, kteří byli ochotni se podílet na mém výzkumu. Poděkování patří i mé rodině, která mě po celou dobu studia podporovala.

Obsah

Úvod.....	10
1 Vymezení pojmů.....	12
1.1 Asistence	12
1.2 Vyrovnávací opatření.....	12
1.3 Podpůrná opatření	13
1.4 Speciální pedagogika	16
1.5 Integrace a inkluze	16
2 Osobní asistent.....	19
2.1 Legislativní vymezení	19
2.2 Historie a současný stav osobní asistence.....	21
2.3 Předpoklady pro práci osobního asistenta.....	22
2.4 Odborná kvalifikace	23
2.5 Pracovní náplň osobního asistenta	23
2.6 Komplikace při profesi osobního asistenta	24
3 Pedagogický asistent.....	26
3.1 Legislativní vymezení	26
3.2 Historie a současný stav asistenta pedagoga.....	27
3.3 Předpoklady pro práci asistenta pedagoga	28
3.3.1 Kvalifikační předpoklady	28
3.3.2 Osobnostní předpoklady.....	29
3.3.3 Profesní rozvoj asistenta pedagoga	29
3.3.4 Základní kompetence dosažené vzděláním	30
3.4 Pracovní náplň asistenta pedagoga.....	31
3.5 Vzájemná spolupráce	32
4 Výzkumná část.....	36
4.1 Cíle práce	36
4.2 Metodika šetření a techniky sběru dat.....	36

4. 3	Charakteristika výzkumného souboru.....	37
4. 4	Realizace šetření.....	39
4. 5	Analýza získaných dat výzkumné části.....	39
4. 5. 1	Osobní asistent.....	40
4. 5. 2	Pedagogický asistent	42
5	Diskuze	46
	Závěr	49
	Seznam použité literatury	51
	Seznam tabulek	57
	Seznam příloh	58

Úvod

Bakalářská práce se zabývá asistencí, která je jedním ze základních podpůrných a vyrovnávacích opatření speciální pedagogiky, která usiluje o optimální rozvoj a kvalitu života jedinců se speciálními potřebami. Důvodem volby tohoto tématu je především snaha poukázat na rozlišení kompetencí osobního a pedagogického asistenta.

V současné době je ve školství rozšířeným tématem integrace a inkluze. Při začlenění jedince se zdravotním postižením do společnosti má zásadní význam služba osobní asistence a asistence při vzdělávacím procesu. Osobní asistence je služba, která je poskytována osobám se sníženou soběstačností a z uvedených důvodů potřebují pomoc jiné osoby. Pedagogická asistence probíhá ve třídě, kde se vzdělávají žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. V prostředí resortu školství se mohou činnosti pedagogického asistenta překrývat s činnostmi, které vykonává osobní asistent.

Cílem práce je kompletovat teoretické poznatky týkající se fenoménu asistence a na tomto podkladě analyzovat profesi pedagogického a osobního asistenta. Cílem praktické části je realizovat komparaci legislativního vymezení a reálných pracovních aktivit pedagogického a osobního asistenta. V souladu s výše vymezenými cíli byly formulovány dva dílčí cíle. 1. dílčí cíl: zjistit motivaci k výkonu profese osobního a pedagogického asistenta. 2. dílčí cíl: zjistit osobní spokojenost s profesním životem.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část je členěna do tří kapitol. První kapitola se zabývá vymezením základních pojmů. Jedná se především o pojmy asistence, vyrovnávací a podpůrná opatření, speciální pedagogika, integrace a inkluze. Druhá kapitola se zabývá osobní asistencí. Vymezuje zde pojem osobní asistence, historický vývoj osobní asistence, předpoklady pro práci osobního asistenta a jeho pracovní náplň. Poslední kapitola teoretické části pojednává o pedagogické asistenci. V úvodu popisuje legislativní vymezení pedagogické asistence, historický vývoj a dále náplň práce asistenta pedagoga, předpoklady pro výkon uvedené profese a spolupráci s pedagogy a rodiči.

Praktická část práce se věnuje kvalitativnímu šetření a na jeho podkladě je provedena komparace legislativního vymezení a reálné pracovní náplně osobního a pedagogického asistenta. Ve výzkumné části jsem charakterizovala cíle práce, metodiku šetření a techniky sběru dat, následně realizaci šetření a analýzu dat. Pro realizaci šetření jsem použila kvalitativní metodu, kde technikou sběru dat je pozorování, rozhovor a analýza dokumentů.

1 Vymezení pojmů

1.1 Asistence

Následující kapitoly se budou věnovat vymezení pojmů souvisejících s tématem práce.

Pojem asistence lze obsahově uchopit jako účast, příspěvní, podílení se na něčem, dále jako podporu a pomoc (Linhart et al., 2010). V souladu s tématem bakalářské práce rozlišujeme z hlediska pracovní pozice asistenci osobního asistenta a asistenta pedagoga. Čadová et al. (2012) popisuje rozpory v kompetencích ve vzdělávání těchto dvou asistentů až do roku 2011. Rozdíl mezi nimi můžeme nalézt v náplni práce, financování, ale i ve zřízení této pozice. Hlavním rozdílem je zaměstnavatel. Osobní asistent je zaměstnancem poskytovatele sociálních služeb a asistent pedagoga je zaměstnancem školského zařízení. V praxi se často stává, že osobní asistent vykonává práci i asistenta pedagoga. Podrobnější vymezení tohoto fenoménu v souvislostech přináší následující kapitoly.

1.2 Vyrovnávací opatření

Vyrovnávací opatření slouží pro žáky se sociálním a zdravotním znevýhodněním. Škola tato opatření poskytuje na základě pedagogického posouzení podle toho, jaké má žák vzdělávací potřeby. Do vyrovnávacích opatření zařazujeme využívání speciálně pedagogických postupů a metod, poskytování individuální pomoci během výuky, využití asistenta pedagoga, individuálního vzdělávacího plánu a poradenské služby školského poradenského zařízení nebo školy (Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů, §1, dále jen vyhláška č. 73/2005). Též Fischer et al. (2014) rozlišují vyrovnávací a podpůrná opatření. Dle platné legislativy od 1. 9. 2016 se tento pojem ve vyhlášce č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků

se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných (dále jen vyhláška č. 27/2016) již nevyskytuje.

Pojem vyrovnávací opatření je tedy pojmem, který zaniká nabytím právní platnosti novely výše zmíněné vyhlášky. Z uvedeného vyplývá, že od 1. 9. 2016 naše aktuální legislativní normy pro oblast školství uvedený pojem neuvádějí.

1.3 Podpůrná opatření

Podpůrná opatření můžeme definovat jako „*soubor opatření organizačních, personálních, vzdělávacích, které školy poskytují těm žákům, kteří tato opatření ze zákonem rámcově vymezených důvodů potřebují*“ (Michalík et al., 2015b, s. 7). Jsou určena pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (Zákon č. 82/2015 Sb., školský zákon, §16). Podpůrná opatření lze uplatnit jak v běžné škole, to znamená v rámci integrace, tak i ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (Michalík et al., 2015a).

Horáčková (2015) mezi podpůrná opatření zařazuje:

- poradenskou pomoc od školy nebo školského poradenského zařízení
- úpravu hodnocení, obsahu nebo i metody a formy vzdělávání
- výuku předmětu speciálně pedagogická péče
- možnost prodloužení studia až o dva roky
- úpravu podmínek při přijímání nebo ukončení vzdělávání
- možnost využití různých kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic, materiálů a náhradních komunikačních systémů
- rehabilitační pomůcky
- Michalík et al. (2015b) doplňuje do podpůrných opatření vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu a využití asistenta pedagoga nebo jiného pedagogického pracovníka
- a poskytování psychologických služeb, snížení počtu žáků ve třídě.

Aktuálně dle platné legislativy od 1. 9. 2016 se rozlišuje pět stupňů podpůrných opatření. 1. stupeň podpůrných opatření identifikují a zajišťují pedagogové školy. Před

zahájením školního roku musí škola zpracovat plán pedagogické podpory žáka. Tento plán zahrnuje především popis toho, jaké má žák obtíže, jaké má speciální vzdělávací potřeby, stanovení cílů a způsob vyhodnocování toho, zda je plán naplňován (Vyhláška č. 27/2016, § 10). Škola poskytuje podpůrná opatření bez konzultace školského poradenského zařízení a hradí je z běžného provozu školy (Michalík et al., 2015a). V případě, že škola zjistí nedostatečnost podpůrných opatření prvního stupně, kontaktuje školské poradenské zařízení. Školské poradenské zařízení provede diagnostiku a stanoví, zda žák potřebuje podpůrná opatření vyššího stupně (Michalík et al., 2015b). První stupeň podpůrných opatření má za cíl působit jako prevence zhoršování školní úspěšnosti (Michalík et al., 2015a). Jedná se o kompenzaci mírných obtíží, například pomalejší tempo, problémy s pozorností, zapomínáním, aktuálně nepříznivý psychický nebo zdravotní stav. Přihlíží se i na sociální status žáka. Tato opatření představují pouze minimální úpravy vzdělávání a je nutná domácí příprava (Vyhláška č. 27/2016, příloha č. 1 k vyhlášce).

2. – 5. stupeň podpůrných opatření začne škola poskytovat po obdržení doporučení ze školského poradenského zařízení se souhlasem zákonného zástupce nebo zletilého studenta (Vyhláška č. 27/2016, § 16). Školské poradenské zařízení provede vyšetření, z kterých vychází dva dokumenty, a to zpráva z vyšetření a doporučení ohledně vzdělávání. Škola má nárok na finanční příspěvek při druhém až pátém stupni podpůrných opatření (Michalík et al., 2015b). V jedné třídě se může vzdělávat pouze 5 žáků s podpůrným opatřením druhého až pátého stupně, a zároveň pouze 1/3 z celkového počtu žáků. Ve třídách s velkým počtem žáků s podpůrným opatřením mohou působit maximálně 4 pedagogičtí pracovníci (Vyhláška č. 27/2016, § 17).

Cílem druhého stupně podpůrných opatření je, aby pedagog využíval metody a formy výuky, které neovlivní vzdělávání ostatních žáků. Důležité je žáka zapojit do kolektivu s důrazem individuálního přístupu. V tomto stupni opatření je tedy možné využít individuální vzdělávací plán (Michalík et al., 2015a). Problémy žáka, který využívá druhý stupeň podpůrných opatření, se dají označit za mírné. Vzdělávací potřeby žáka ovlivňuje zdravotní stav, odlišné kulturní prostředí, porucha autistického spektra (Vyhláška č. 27/2016, příloha č. 1 k vyhlášce). Dále Michalík et al. (2015b) uvádí

oslabení dorozumivacích dovedností, zrakových, sluchových a kognitivních funkcí. Obvykle lze tyto obtíže kompenzovat speciálními učebnicemi, kompenzačními nebo speciálními pomůckami (Vyhláška č. 27/2016, příloha č. 1 k vyhlášce).

Ve třetím stupni jsou vzdělávací potřeby žáka ovlivněny specifickými poruchami učení, poruchami chování, poruchami řeči, autistického spektra, odlišným kulturním prostředím a lehkým mentálním, tělesným, sluchovým a zrakovým postižením. Dochází k úpravě podmínek výuky a v odůvodněných případech i k úpravě obsahu vzdělání (Vyhláška č. 27/2016, příloha č. 1 k vyhlášce). Michalík et al. (2015a) ve své publikaci uvádí vzdělávání většiny podle individuálního vzdělávacího plánu s možností využití asistenta pedagoga a (Vyhláška č. 27/2016, příloha č. 1 k vyhlášce) doplňuje využívání alternativní a augmentativní komunikace.

Ve čtvrtém stupni podpůrných opatření žák vyžaduje podstatné úpravy v organizaci a obsahu vzdělávání. Je vzděláván formou individuální integrace s individuálním vzdělávacím plánem. Popřípadě ve škole samostatně zřízené nebo formou skupinové integrace. V tomto případě se žák vzdělává podle upraveného školního vzdělávacího plánu. Do vzdělávání vstupuje asistent pedagoga a při potřebě další pedagogický pracovník (Michalík et al., 2015a). Čtvrtý stupeň je poskytován žákům s poruchami chování, vadami řeči, poruchou autistického spektra, žákům mimořádně nadaným, žákům se středně těžkým a těžkým mentálním postižením a těžkým tělesným, sluchovým a zrakovým postižením.

Poslední, pátý stupeň podpůrných opatření vyžaduje vysokou míru úpravy organizace, obsahu a průběhu vzdělávání. Organizace akceptuje všechna omezení vyplývající ze zdravotního stavu žáka. Je poskytováno žákům s nejtěžšími stupni postižení a žákům se souběžným postižením více vadami. Během výuky je převážně přítomen speciální pedagog, asistent pedagoga a další pedagogický pracovník (Vyhláška č. 27/2016, příloha č. 1 k vyhlášce).

1. 4 Speciální pedagogika

Ve výčtu definovaných pojmů pro kontext s vymezeným tématem je přínosné stručně zmínit pojem speciální pedagogika, protože je úzce provázán s ústředním předmětem zájmu, kterým je asistence.

Speciální pedagogika je oborem pedagogiky, který je významný a velmi rozvinutý (Fischer et al., 2014). Odborný zájem speciální pedagogiky byl ze začátku zaměřen na jedince pouze z lékařského pohledu. Až později se objevil zájem o léčbu a výchovu lidí se zdravotním postižením (Renotierová et al., 2006). Speciální pedagogika se jako vědní disciplína formovala a začala být uznávána od konce 19. století (Valenta et al., 2014). Hledal se přístup k lidem s postižením tak, aby byli schopni prožívat smysluplný a kvalitní život (Slowík, 2007). Pojmenování tohoto oboru bylo různé. V roce 1911 se používal termín „léčebná pedagogika“, „pedopatologie“ nebo „nápravná pedagogika“ (Monatová, 1998). Termín speciální pedagogika u nás definitivně zavedl až Miloš Sovák v roce 1972 (Renotierová et al., 2006). Valenta et al. (2014, s. 8) definuje speciální pedagogiku jako: „*pedagogickou disciplínu, která se zabývá edukací dětí, žáků a dospělých se speciálními vzdělávacími potřebami a zkoumáním formativních (výchovných) a informativních (vzdělávacích) vlivů na tyto jedince.*“ Renotierová et al. (2006) v definici doplňuje ještě přípravu pro pracovní a společenské začlenění jedinců se zdravotním postižením. Cílem speciální pedagogiky je začlenění jedinců se zdravotním postižením do majoritní skupiny (Fischer et al., 2014).

V souhrnu lze uvést, že posláním speciální pedagogiky je maximálně možný rozvoj jedince se zdravotním postižením a dosažení jeho optimální kvality života.

1. 5 Integrace a inkluze

V současné době se stále častěji setkáváme s pojmy integrace a inkluze.

Lechta (2010) poukazuje na koncept integrace, který je typický pro 80. léta 20. století. Pojem integrace často slýcháváme „*v souvislosti s přirozeným a nenásilným začleňováním (integrací) lidí se zdravotním postižením do společnosti*“. Jedná se o

vyrovnání příležitostí, vztah mezi minoritou a majoritou (Jankovský, 2006, s. 87). Integrace bývá označována jako nejvyšší stupeň socializace, tedy úplný opak segregace (pojem segregace znamená společenské vyčleňování). Jedinec se zdravotním postižením se potřebuje integrovat v různých oblastech. Rozlišujeme integraci školskou, pracovní a společenskou (Slowík, 2007). Z hlediska tématu je důležité zmínit pedagogickou integraci. V souvislosti s pedagogickou integrací vyhláška č. 73/2005 rozlišuje čtyři formy vzdělávání žáků se zdravotním postižením. První forma je individuální integrace, která probíhá v hlavním vzdělávacím proudu popřípadě ve speciální škole určené pro žáky s jiným zdravotním postižením. Druhá forma vzdělávání je skupinová integrace. Žáci jsou vzděláváni ve skupině nebo třídě, která je zřízená pouze pro žáky se zdravotním postižením v hlavním vzdělávacím proudu nebo též ve speciální škole, která je pro žáky s jiným zdravotním postižením. Třetí forma vzdělávání probíhá ve škole samostatně zřízené pro žáky s určitým typem zdravotního postižení. Poslední forma je kombinace výše uvedených forem vzdělávání.

Vždy je nutné správně vyhodnotit potřeby žáka a zvolit vhodnou formu vzdělávání. Ne pro všechny žáky je optimální variantou integrace. Pro některé je vhodnější škola samostatně zřízená pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (především se jedná o žáky s kombinovaným postižením a žáky se středně těžkou a těžkou mentální retardací) (Petráš, 2012). Úspěšnost školské integrace ovlivňuje mnoho faktorů. Základními faktory jsou rodina (úplnost, neúplnost rodiny, výchova, vztahy, ekonomická a socio-kulturní úroveň rodiny), škola (vybavenost, bezbariérovost, atmosféra, osobní asistent, asistent pedagoga) a kvalita diagnostické činnosti (školská poradenská zařízení, poradny) (Jankovský, 2006).

Naopak inkluze je podle Lechty (2010) charakteristická pro 90. léta 20. století. až počátek 21. století. Autoři se neshodují v tom, kde a kdy vznikl pojem inkluze. Scholz (2007) uvádí, že tento pojem poprvé použil Theunissen v USA roku 1998. Oproti tomu například Platte et al. (2006) spojuje inkluzi s Deklarací ze Salamanky, která vznikla roku 1994. Inkluzi můžeme definovat jako *“nikdy nekončící proces, ve kterém se lidé s postižením mohou v plné míře zúčastňovat všech aktivit společnosti stejně jako lidé bez postižení”* (Slowík, 2007, s. 32). V pedagogickém pojetí je „*inkluzivní pedagogika*

oborem pedagogiky, která se zabývá možnostmi optimální edukace dětí s PNO v podmínkách běžných škol a školních zařízení.“ Zkratka PNO znamená postižení, narušení, ohrožení. (Lechta, 2010, s. 29). V zahraničí, ale i u nás můžeme dle Hornákové (2006) chápat inkluzi trojím možným způsobem. První chápání inkluze je, že tento pojem je synonymem ke slovu integrace. Druhé chápání inkluze je jako vyšší stupeň integrace. Aktuálně však lze pojem inkluze chápat jako nový přístup k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami, který má odlišná výchozí paradigmatata od integrace. Pouze toto poslední chápání inkluze, které je odlišné od integrace, můžeme označit za správné.

Integrace připravuje žáka na zařazení do školy v hlavním vzdělávacím proudu. Od žáka se požaduje přizpůsobení škole. Naproti tomu inkluze se snaží prostředí přizpůsobit žákovi (Lechta, 2010).

2 Osobní asistent

2.1 Legislativní vymezení

Následující kapitola se zaměřuje na legislativní vymezení pojmu osobní asistence a osobní asistent. Dále na rozlišení dvou typů osobní asistence – seburčující, řízené a na financování této pracovní pozice.

Osobní asistenci upravuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 108/2006) (Horáčková, 2015). Jedná se o sociální službu spadající do resortu Ministerstva práce a sociálních věcí, která je poskytovaná lidem, kteří k životu potřebují pomoc druhých, aby zvládali ty úkony, které by dělali sami, pokud by neměli zdravotní postižení (Hrdá, 2001). Zákon č. 108/2006, § 39 definuje osobní asistenci: „*Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby.*“ Jedná se o takovou snahu, aby lidé se zdravotním postižením dosáhli co nejvyšší míry nezávislosti, samostatnosti (Švarcová, 2003).

„*Osobní asistent je zaměstnanec poskytovatele sociálních služeb, který je registrován pro poskytování služby osobní asistence*“ (Uzlová, 2010, s. 29). Zabezpečují tedy klientovi potřeby biologické i společenské (Vítková et al., 2004). Snaží se o zachování integrity člověka (Hrdá, 2006). Je důležité udržovat mezi klientem a osobním asistentem rovnocenný vztah (Hrdá, 2008).

Rozsah služeb závisí především na stupni zdravotního postižení a podle toho, jaké má klient potřeby. Tyto potřeby můžeme shrnout do tří okruhů podle Vítkové et al. (2004):

- nárazová celodenní asistence – víkendy, kurzy
- pravidelná asistence – doprovod, hygiena, údržba domácnosti
- nepřetržitá celodenní asistence – pomoc při všech činnostech včetně nočních hodin.

Hrdá (2002) a Vítková et al. (2004) popisují dva základní typy osobní asistence - sebeurčující osobní asistenci a řízenou osobní asistenci. Sebeurčující asistence nevyžaduje žádné odborné školení asistentů. Asistenta si vyškoluje sám klient, který organizuje jeho práci. Naopak, pokud se jedná o řízenou asistenci, znamená to, že klient není schopen školit a vést práci asistenta. Organizace práce spadá tedy do kompetencí poskytovatele (Hrdá, 2006). V tomto případě se požaduje odborná příprava osobních asistentů (Vítková et al., 2004; Hrdá, 2006). Jedná-li se o dítě/žáka, klient nemůže osobního asistenta školit. Z tohoto důvodu dítě/žáka zastupují rodiče (Uzlová, 2010).

Zvláštnost v zaměstnávání osobního asistenta je, že ho může zaměstnávat sám klient. U dětí/žáka osoba, které o dítě/žáka pečuje. Obvykle jsou ale zaměstnanci institucí poskytujících sociální služby (Uzlová, 2010). Mezi tyto poskytovatele patří neziskové organizace, agentury nebo státní a obecní instituce (Hrdá, 2001).

Osobní asistenti mohou být financováni z více zdrojů. Z vlastních prostředků školy nebo školského úřadu, z prostředků obcí, dále ze zdrojů různých neziskových organizací, nadací nebo ze samotných prostředků rodičů (Švarcová, 2003). V případě zaměstnání asistenta klientem, záleží na vzájemné dohodě, kolik bude klient asistentovi platit. Odměnu může hradit z příspěvku na péči. Tento příspěvek je rozdělen do čtyř stupňů podle toho, jaký rozsah péče klient potřebuje. Často se stává, že asistent poskytuje službu dobrovolně. Při zaměstnávání asistenta poskytovatelem sociálních služeb se jedná o službu vždy placenou. Klient přispívá určitou částkou na úhradu finančních nákladů spojených se službou. U každého poskytovatele je tento příspěvek odlišný. Poskytovatelé každý rok žádají o dotace ze státního rozpočtu, které nestačí na pokrytí všech nákladů. O peníze se tedy musí ucházet i z jiných zdrojů, například z evropských fondů, účastněním se na grantových řízeních nebo hledáním sponzorů (Uzlová, 2010).

2.2 Historie a současný stav osobní asistence

Je důležité zmínit historický kontext osobní asistence jak ve světě, tak i u nás v České republice.

Ve světovém měřítku souvisí osobní asistence s hnutím Independent Living (z překladu to znamená Nezávislý život). Toto hnutí vzniklo v Kalifornii na univerzitě v Berkeley. Hnutí založil Ed Roberts s přáteli. Jednalo se o studenty s tělesným postižením (dolních i horních končetin) (Novosad, 2006). Cílem bylo dosáhnout rovnoprávnosti zdravých lidí a lidí se zdravotním postižením. Na konci roku 1969 vytvořili Centrum nezávislého života. Zde poskytovali převážně poradenství a zprostředkování osobní asistence pro lidi se zdravotním postižením. Na základě přihlášení řady států do tohoto hnutí vzniklo Evropské hnutí sebeurčujícího života. Steven E. Brown vyjádřil hlavní zásady hnutí, kterým se přizpůsobily ostatní země. Mezi tyto zásady patří především: sebezdokonalování, zvyšování sebedůvěry, jedinec se zdravotním postižením musí mít zabezpečeny základní potřeby (hygiena, strava, bydlení, vzdělání, ošacení a mnoho dalších), rovnocenná příležitost. Hnutí nepodporuje závislost člověka se zdravotním postižením na ústavním zařízení (Hrdá, 2002).

U nás se o sociální péči začalo hovořit v roce 1552. Tuto sociální péči tehdy vykonávala rodina nebo blízká osoba. Až v únoru roku 1948 se sociální péče přenesla výhradně na stát (Hrdá, 2006). Od roku 1990 u nás začala službu osobní asistence poskytovat jako první Pražská organizace vozíčkářů za vedení pana Adolfa Ratzky (Hrdá, 2008). Tuto organizaci založili lidé na invalidním vozíku (Hrdá, 2002). Vznik této organizace je však uváděn v roce 1991 (Pražská organizace vozíčkářů, 2012). Tito lidé usilují o kladný postoj společnosti k lidem se zdravotním postižením a o odstranění mezilidských bariér. Základní činností této organizace je poskytování osobní asistence. Po roce 1990 do České republiky za členy Pražské organizace vozíčkářů přijela paní Tine Kowenhoven a Marry van Dongen z hnutí Independent Living. Seznámily je se zásadami osobní asistence, které Pražská organizace vozíčkářů začala prosazovat i u nás. Independent Living uspořádal v roce 1991 seminář, kterého se zúčastnili zástupci organizací zabývajících se osobní asistencí (Hrdá, 2002).

Aktuálně můžeme péči o osoby se zdravotním postižením shrnout do následujících možností. O osoby se zdravotním postižením pečuje rodina, další možností je ústavní péče (tato možnost je poskytnuta osobám, které nemají rodinu a nedokáží se samy o sebe postarat) nebo jim je poskytnuta terénní pečovatelská služba (Hrdá et al., 2004).

2.3 Předpoklady pro práci osobního asistenta

Následující text má za cíl představit předpoklady pro práci osobního asistenta. Podstatné předpoklady můžeme rozdělit do tří okruhů, a to na předpoklady fyzické, psychické a odborné.

Fyzické předpoklady: osobní asistent by měl mít alespoň takovou fyzickou zdatnost, která odpovídá výkonu (ta závisí na klientově postižení a jeho hmotnosti) (Hrdá, 2001). Také by měl mít takovou kondici, která neohrozí jeho zdraví (Uzlová, 2010). Je nutné, aby si předem vyzkoušel úkony s klientem a posoudil, jestli je schopen tyto činnosti vykonávat (Hrdá et al., 2004).

Psychické předpoklady: mít kladný postoj k této práci, dobrou motivaci (důvod, proč dělat tuto práci), být empatický, mít touhu pomáhat, být vstřícný, ochotný, laskavý, trpělivý, tolerantní. Nezbytnými vlastnostmi jsou také spolehlivost a zodpovědnost. Měl by umět spolupracovat a hned nepanikařit při nějakém problému (Hrdá, 2001).

Odbornost: Požadavky na odbornost závisí na typu osobní asistence. Jak jsem uvedla výše, u sebeurčujícího osobního asistenta není odbornost vyžadována. U řízené asistence jsou znalosti a dovednosti vyžadovány podle zaměření, musí mít odbornou kvalifikaci (Hrdá, 2001). O odborné kvalifikaci se zmiňuji v následující kapitole.

Asistent musí mít přehled o potřebách klienta. Měl by být vnímavý, aby mohl například vydedukovat i potřeby, které klient nedokáže vyslovit (Švarcová, 2003). Musí respektovat jedinečnost člověka, například jeho původ, barvu pleti, věk, pohlaví, sexuální orientaci nebo náboženské přesvědčení (Uzlová, 2010).

2. 4 Odborná kvalifikace

Po osobních asistentech je vyžadována odborná kvalifikace.

Instituce, které organizují kvalifikační kurzy pro pracovníky v sociálních službách, musí mít akreditaci Ministerstva práce a sociálních věcí (Uzlová, 2010). Tento kurz se skládá z části obecné a zvláštní. Obecná část obsahuje úvod do problematiky sociální služby, základy komunikace, psychologie, ochrany zdraví, etika, lidská práva, metody sociální práce a další. Do zvláštní části spadají například základy péče o nemocné, hygieny, vzdělávací a výchovné techniky, prevence týraní a zneužívání, odborná praxe, problematika zdravotního postižení. Kurz obsahuje minimálně 150 výukových hodin, kdy z tohoto počtu má zvláštní část minimálně 80 výukových hodin (Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, § 37, dále jen vyhláška č. 505/2006).

2. 5 Pracovní náplň osobního asistenta

Osobní asistence je poskytována bez realizace místa a času (Uzlová, 2010). Osobní asistenti zabezpečují klientovi základní životní potřeby (biologické a společenské). Pomáhají lidem se zvládnutím běžných úkonů v péči o vlastní osobu, dále při osobní hygieně, sebeobsluze, stravování, při zprostředkovávání kontaktu se společností, doprovodu na určitá místa, při zajišťování chodu domácnosti a při prosazování jejich práv a zájmů (Zákon č. 108/2006, § 39). U společenských potřeb pomáhají s výchovou dětí, ale i se vzděláváním a povoláním (Hrdá, 2006).

Při integraci žáka se zdravotním postižením do školy v hlavním vzdělávacím proudu se uplatňuje osobní asistent jako doprovod do školy, ze školy domů nebo na různé zájmové kroužky. Ve škole může působit s asistentem pedagoga nebo poskytuje žákovi veškerou podporu sám. Často tak nahrazuje ve škole asistenta pedagoga, pokud ho škola nezajistí. Pomáhá mu i s učivem, úkoly a s přísunem informací. Ve škole pedagogický asistent spolupracuje s učiteli a přizpůsobuje se individuálnímu

vzdělávacímu plánu žáka. Znamená to tedy i vyšší nárok na asistentovu kvalifikaci (Uzlová, 2010).

Osobní asistence je založena na principu smlouvy. Ta obsahuje práva a povinnosti jak klienta, tak i osobního asistenta. Plánují spolu průběh, obsah a způsob služby, klienti sdělují své cíle a potřeby (Uzlová, 2010). Povinnosti klienta jsou respektovat smlouvu, mít sestavený s asistentem individuální plán, hradit tyto služby a informovat asistenta o důležitých změnách, které by mohly průběh asistence narušit. Naopak asistent má nárok na odmítnutí poskytované služby, na vzdělávání (různá školení, kurzy). Má také různé povinnosti jako sepisování průběhu asistence, chránit klienta před jakoukoliv diskriminací, respektovat soukromí a věk klienta (podle toho se k němu chovat).

Osobní asistent poskytuje služby za souhlasu klienta či jeho zákonného zástupce. Musí zachovávat mlčenlivost o všem, co se týká klienta. Je důležité, aby měl ke každému individuální přístup, respektoval klienta takového, jaký je, byl svým jednáním příkladem pro klienta a měl s ním partnerský neboli rovnocenný vztah, který je založený na respektu a úctě. S tím také souvisí, aby pracovník rozeznával hranice mezi svým osobním životem a životem profesním. Je důležité, aby podporoval klientovo sebevědomí (Hrabáková et al., 2008).

2. 6 Komplikace při profesi osobního asistenta

Při profesi osobního asistenta může docházet k různým komplikacím. Ať už ze strany asistentů, rodičů nebo učitelů, kteří spolu vzájemně spolupracují. V souladu s Uzlovou (2010) se můžeme pokusit o výčet základních komplikací.

Nejčastější chyby asistentů:

- Základní chybou osobního asistenta je, pokud se rozhodne pro tuto práci, protože neuspěl v jiné profesi a nemá k této práci žádný vztah a motivaci.
- Osobní asistent by neměl za klienta vše dělat, mluvit a rozhodovat za něho, před vším ho chránit, a tím ho nenechat rozvíjet vlastní samostatnost a schopnost vyjádřit svůj názor.

- Je velice důležité, aby asistent s klientem komunikoval přiměřeně k jeho věku. Rozhodně není vhodné se chovat například k patnáctiletému žákovi jako k osmiletému dítěti. S tím souvisí i přizpůsobení činností a her podle jeho věku a nepřetěžovat ho nebo neklást na něho příliš vysoké nároky.
- U asistentů by se nemělo stávat, že si na dítě zvyknou a příliš se na něho fixují. V důsledku této vzniklé situace by mohli kritizovat přístup rodičů a dávat jim rady a doporučení ohledně výchovy (Uzlová, 2010).

Nejčastější chyby rodičů dítěte s postižením:

- Rozhodnou-li se rodiče pro osobního asistenta, měli by si jasně stanovit požadavky a vymežit jejich rozsah. Rozhodně by neměli podávat nepravdivé nebo zkreslené údaje o zdravotním stavu a potřebách jejich dítěte a nepožadovat přehnanou péči, která by neměla kladný vliv na rozvoj samostatnosti dítěte. U některých rodičů se stává, že chtějí využívat asistenta například na hlídání sourozenců, starání se o domácnost.
- Rodiče by neměli zpochybňovat práci asistenta a jeho schopnosti před dítětem (Uzlová, 2010).

Nejčastější chyby učitelů:

- Hned na začátku je nutné si ujasnit role, stanovit si pravidla a rozdělit kompetence mezi pedagogy a osobním asistentem.
- Učitel by měl být seznámen s náplní práce osobního asistenta.
- Při nástupu osobního asistenta do třídy, by měl učitel asistenta představit dětem a vysvětlit jim jeho úlohu ve třídě (Uzlová, 2010).

3 Pedagogický asistent

3.1 Legislativní vymezení

Následující kapitola se zaměřuje na legislativní vymezení pedagogické asistence, na způsob zřízení této pracovní pozice a na finanční ohodnocení asistentů pedagoga.

Asistent pedagoga je jedním z nejnákladnějších a nejefektivnějších podpůrných opatření (Baslerová et al., 2015). Asistent pedagoga je v podstatě pedagogický pracovník, kdy jeho činnost je zaměřena na podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve vzdělávání. Jedná se tedy o zaměstnance školy (Habr et al., 2015).

Asistent pedagoga může působit ve speciálních školách, ale i ve škole, kde je žák se speciálně vzdělávacími potřebami integrován (Petráš et al., 2015). Ve třídě spolupracuje s učitelem a pod jeho vedením pracuje s přiděleným žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i s ostatními žáky (Uzlová, 2010).

Při vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami v hlavním vzdělávacím proudu může ředitel zažádat o zřízení funkce asistenta pedagoga. Žádost se podává na krajském úřadě pod podmínkou, že ředitel má doporučení od školského poradenského zařízení, a to buď od pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra (Fiedlerová a Jišová, 2012). Žádost by měla obsahovat název a sídlo osoby vykonávající činnost školy, dále celkový počet žáků a tříd, počet žáků ve třídě a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, zdůvodnění pro zřízení této funkce, výši mzdy, náplň práce pedagogického asistenta a cíle, kterých chce ředitel dosáhnout zřízením této funkce (Vyhláška č.73/2005, § 7). Současně s tímto zažádá o navýšení finančních prostředků pro pozici asistenta pedagoga (Uzlová, 2010).

Mzda pedagogického asistenta je placena ze státního rozpočtu a na rodiče tak nejsou kladeny další finanční nároky (Němec et al., 2014). Platové zařazení asistenta spadá do 4. – 8. platové třídy (Uzlová, 2010). Čalová (2012) uvádí i 9. platovou třídu. Čtvrtá platová třída je přibližně 9 500 Kč a osmá platová třída vychází přibližně na

18 000 - 20 000 Kč. Této platové třídy dosáhne málokterý asistent pedagoga (Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů, 2013).

3. 2 Historie a současný stav asistenta pedagoga

Zapojení asistentů pedagoga do výuky se v České republice rozvíjí od 90. let minulého století. Dlouhou dobu se rozvíjela ve dvou liniích – samostatně u žáků se sociálním znevýhodněním a u žáků se zdravotním postižením (Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů, 2013).

Teplá a Šmejkalová (2010) a Čadová et al. (2012) uvádí působnost ve třídě pouze jednoho pedagogického pracovníka do roku 1997. „*Ve vzdělávání žáků se zdravotním postižením se profese asistentů rozšířila po roce 1997 – důvodem bylo přijetí Vyhlášky č. 127/1997 Sb. o speciálních školách a speciálních mateřských školách*“ (Němec et al., 2014, s. 10). Teplá a Šmejkalová (2010) a Čadová et al. (2012) podle nové vyhlášky popisují od roku 1998 působnost dvou pedagogických pracovníků ve třídě. První roky od přijetí vyhlášky byla činnost asistentů zabezpečována pracovníky civilní služby (jde o náhradní plnění povinné vojenské služby) (Němec et al., 2014). „*K rozvoji směrem k integraci žáků se zdravotním postižením došlo až po roce 2004*“ (Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů, 2013).

První asistenti u žáků se sociálním znevýhodněním, kteří byli zaměřeni hlavně na podporu romských dětí, začali působit od roku 1993. Ze začátku asistenty financovaly různé neziskové organizace a až po roce 1997 si převzal zodpovědnost za financování stát (Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů, 2013). K odklonu od toho, kdy asistent pracoval především s romskými žáky a k zavedení širšího pojetí asistence, která se týkala všech sociálně znevýhodněných, došlo v letech 2000 – 2001 (Němec et al., 2014).

„*Současná podoba práce asistentů vychází z legislativního sjednocení asistentké profese, ke kterému došlo uzákoněním předpisů z let 2004 až 2005*“ (Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů, 2013). Žáci se sociálním znevýhodněním, zdravotním znevýhodněním a zdravotním postižením začali být označováni jako žáci se speciálními

vzdělávacími potřebami (Němec et al., 2014). Bylo upraveno postavení asistentů pedagoga ve speciálních školách, kde mohli nyní působit až tři pedagogičtí pracovníci a z toho jeden asistent pedagoga. Dále byla upravena i role asistentů ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v hlavním vzdělávacím proudu (Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů, 2013).

3. 3 Předpoklady pro práci asistenta pedagoga

Následující text má za cíl představit předpoklady pro práci asistenta pedagoga, profesní rozvoj a základní kompetence dosažené vzděláním. Podstatné předpoklady můžeme rozdělit do dvou okruhů, a to na předpoklady kvalifikační a osobnostní.

Předpoklady se liší podle toho, u jakých žáků bude asistent pedagoga působit. Například u žáka s poruchami chování je důležitá autorita a razance, kdežto například u žáka s Downovým syndromem je důležitý citlivý přístup. U některých žáků je důležitá i potřeba fyzické síly, například pro manipulaci s invalidním vozíkem (Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů, 2013).

3. 3. 1 Kvalifikační předpoklady

V současnosti je rozlišováno vzdělání podle dvou úrovní odbornosti asistenta pedagoga. Pro přímou pedagogickou činnost musí mít asistent středoškolské vzdělání s maturitou a pedagogické vzdělání (SŠ, VOŠ, VŠ) nebo kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga. Pro pomocné výchovné práce stačí, aby asistent pedagoga měl středoškolské vzdělání a kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga (Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů, 2013).

V zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, § 20 jsou uvedené možnosti vzdělání pro profesi asistenta pedagoga:

- vysokoškolské vzdělání v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd;

- vyšší odborné vzdělání v akreditovaném studijním programu zaměřené na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku;
- středoškolské vzdělání zaměřené na přípravu pedagogických asistentů.

V České republice bývá podprůměrná mzda asistentů pedagoga, a proto bývá velice obtížné zajistit kvalifikované síly. Často bývají přijímáni lidé se středoškolským vzděláním a odbornost si doplňují průběžně absolvováním akreditovaného kurzu (Uzlová, 2010).

3. 3. 2 Osobnostní předpoklady

Hlavním nástrojem pedagogického pracovníka při výkonu profese je jeho osobnost.

Vliv na vzdělávací proces má osobnost, schopnosti, dovednosti a zkušenosti asistenta pedagoga (Habr et al., 2015). Uzlová (2010), Němec et al. (2014) a Habr et al. (2015) zařazují do základních osobnostních předpokladů zájem o práci, kladný vztah k dětem, komunikativnost, tvořivost, kreativitu, spolehlivost, trpělivost, vstřícnost, laskavost a důslednost. Další velice důležité osobnostní předpoklady jsou empatie, odpovědnost a schopnost týmové spolupráce. V komplexnosti by mělo jít o pozitivní osobnost, která si umí vymezit hranice ve vztahu nejen k začleněnému žákovi, ale i k dalším žákům, jejich rodičům i k učiteli. Asistent pedagoga by neměl být ani moc submisivní, ale ani ne příliš dominantní.

U asistentů pedagoga hrozí syndrom vyhoření. Častou příčinou bývají osobnostní faktory. U této profese mohou být další příčinou práce s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, nejasně vymezené kompetence asistenta, finanční podhodnocení, ale i negativní obraz povolání v očích veřejnosti (Habr et al., 2015).

3. 3. 3 Profesní rozvoj asistenta pedagoga

Profesní rozvoj probíhá prostřednictvím dalšího vzdělávání a absolvováním různých seminářů a kurzů, které podporují rozvoj profesních kompetencí. Tato profese vyžaduje další průběžné vzdělávání a získávání tak nových dovedností, které mohou

využít v praxi (Habr et al., 2015). „*Vzdělávání asistentů pedagoga probíhá v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a upravuje ho zákon č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška č.317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů*“ (Uzlová, 2010, s. 58). Fiedlerová a Jišová (2012) uvádí, že přípravou asistentů ke svému povolání se dlouhodobě zabýval Institut pedagogicko psychologického poradenství a nyní více Národní ústav pro vzdělávání, který poskytuje i rozšiřující kurzy. Tyto instituce jsou akreditované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Studium je určené pro pracovníky, kteří funkci asistenta pedagoga vykonávají nebo mají zájem vykonávat s tím, že mají ukončené základní vzdělání. Program je zaměřený na získávání vědomostí k profesi asistenta pedagoga. Vzdělávací program zahrnuje nejméně 120 hodin výuky. Z toho 40 hodin je pedagogická praxe a 80 hodin přímá výuka (Uzlová, 2010).

3. 3. 4 Základní kompetence dosažené vzděláním

Asistenti pedagoga svým vzděláním dosáhnou níže uvedených základních kompetencí.

- znalosti v oblasti pedagogiky, speciální pedagogiky a psychologie
- orientace v povinnostech a právech asistenta pedagoga (srov. Fiedlerova a Jišová, 2012; Čadová et al., 2012)
- orientace ve školských předpisech a předpisech školy
- orientace v systému školy
- spolupráce s učitelem při výchovně vzdělávací činnosti (Čadová et al., 2012)
- orientace v pedagogické práci (příprava výuky, orientace v hodnocení žáka a jiné) (srov. Fiedlerova a Jišová, 2012; Čadová et al., 2012)
- měl by znát systém spolupracujících institucí (neziskové organizace, školství, poradenství a další)
- umět reagovat na výchovné a vzdělávací problémy

- cílené pozorování ohledně potřeb žáka (Čadová et al., 2012).

3. 4 Pracovní náplň asistenta pedagoga

V této kapitole jsou uvedeny pracovní činnosti asistenta pedagoga.

Habr et al. (2015) uvádí, že pracovní náplň asistenta pedagoga stanovuje ředitel školy po dohodě s třídním učitelem a na základě doporučení školského poradenského zařízení. Ředitel se musí řídit především potřebami konkrétního žáka a aktuální i dlouhodobou situací ve třídě. Asistent pedagoga musí být při nástupu do zaměstnání seznámen s náplní práce včetně ostatních učitelů, kteří budou s asistentem pedagoga spolupracovat. Práce asistenta pedagoga je tvořena ze dvou částí, a to z přímé pedagogické činnosti a přípravy na výchovnou a vzdělávací činnost (Čadová et al., 2012). Rozsah přímé pedagogické činnosti určí ředitel v rozmezí 20 – 40 hodin týdně podle potřeby. Nižší nebo vyšší počet hodin se sjednávají na základě dohody (Horáčková, 2015). Příprava výchovné a vzdělávací činnosti se týká přípravy pomůcek žáka, spolupráce s pedagogem, ale i vlastní další vzdělávání (Čadová et al., 2012).

Hlavní činnosti asistenta pedagoga jsou:

- pomoc při komunikaci se žáky
- pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci, komunikace s rodiči
- pomoc pedagogickým pracovníkům školy při vzdělávací a výchovné činnosti
- individuální pomoc žákům při začleňování do třídy a přizpůsobení se prostředí, pomoc s orientací ve školní budově (Teplá a Šmejkalová, 2010)
- individuální pomoc žákům při zprostředkovávání učební látky, při přípravě na výuku
- individuální pomoc při sebeobsluze a pohybu
- zajišťuje podle potřeby a domluvy s učitelem relaxaci a odreagování začleněnému žákovi
- podle potřeb pracování s ostatními žáky ve třídě
- týmové setkání týkající se začleněného žáka
- může se podílet na tvorbě individuálního vzdělávacího plánu
- vést písemné záznamy o průběhu a výsledcích poskytované podpory

- účastnit se seminářů a kurzů, které jsou určené asistentům pedagoga (Uzlová, 2010)
- k této práci patří také studium odborné literatury, vyhledávání nových informací, kterými si doplňují své znalosti a dovednosti (Čalová, 2012).
- Habr et al. (2015) uvádí i individuální práci se žáky dle pokynů pedagoga a kontrolu materiálního vybavení žáka.

Asistent by zpočátku měl věnovat hodně času na vzájemném poznání a vytvoření důvěry. S tím souvisí i důležitost mít na žáka přiměřené požadavky. Nároky by neměly být příliš velké a naopak ani nenabízet příliš velkou pomoc a nepřebírat povinnosti za žáka. Je důležité, aby se asistent choval k žákovi adekvátně podle jeho věku a vyspělosti (Horáčková, 2015).

Míra a charakter podpory, prostředky a formy práce budou stanoveny v individuálním vzdělávacím plánu. Podle něho se sestavuje náplň práce asistenta pedagoga. (Uzlová, 2010)

3.5 Vzájemná spolupráce

Nejčastější chybou se stává výběr asistenta pedagoga. Často bývá vnímáno, že tuto funkci může zastat každý. Po výběru asistenta pedagoga je důležité promyslet obsazení třídy. Ne každý učitel je připraven vyučovat a mít ve třídě integrovaného žáka nebo další dospělou osobu (Horáčková, 2015). Asistent pedagoga spolupracuje ve třídě s učitelem a pod jeho vedením pracuje s přiděleným žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i s ostatními žáky. Často se zapomíná na to, že asistent pedagoga s žákem nemá sedět odděleně. V tomto případě nelze mluvit o úspěšném začlenění žáka se znevýhodněním. Je důležitá spolupráce žáka, asistenta pedagoga, pedagoga a ostatních žáků (Uzlová, 2010).

Ze všeho nejdůležitější je týmová spolupráce. Do tohoto týmu patří ředitel, třídní učitel, další učitelé, školní psycholog nebo speciální pedagog, zástupce školského poradenského zařízení (speciálně pedagogické centrum nebo pedagogicko-psychologická poradna), asistent pedagoga a zákonný zástupce žáka. Tento tým by se měl připravit na příchod žáka se speciálními vzdělávacími potřebami do školy. Získat

tedy o žákovi co nejvíce informací, jaké má potřeby a sestavit individuální vzdělávací plán a zařídit upravení prostředí, pokud je to nutné (Uzlová, 2010).

- Spolupráce se školským poradenským zařízením

Pracovníci školského poradenského zařízení docházejí do školy a sledují, jak se žákovi daří začlenit do kolektivu s pomocí asistenta pedagoga. Zapůjčují asistentům a učitelům například různé pomůcky pro práci s žáky. Také pořádají vzdělávání pedagogických pracovníků (Uzlová, 2010).

- Spolupráce s rodiči začleněného žáka

Spolupráce a komunikace asistenta pedagoga a učitelů s rodiči je velice důležitá. K rodičům žáka by se měli asistenti pedagoga chovat stejně jako k rodičům ostatních žáků. Petráš (2012) uvádí, že asistent pedagoga komunikuje s rodiči častěji než s pedagogem. Stává se tedy prostředníkem mezi školou a rodiči.

Je důležité rodiče pravidelně informovat o chování, prospěchu a pokrocích žáka a dávat jim doporučení pro domácí přípravu. Mohou také navrhnout, jakým řešením odstranit nedostatky. Při domácím procvičování je dobré, aby rodiče věděli, jaké metody používají ve škole a tímto procvičovat i doma (Uzlová, 2010).

Rodiče by měli být denně od asistenta pedagoga informováni o průběhu vyučování, domácích úkolech a ostatních důležitých záležitostech. Dobrou pomůckou pro informování je zápisník, který musí rodiče každý den kontrolovat a reagovat na to (Uzlová, 2010). Pokud je žák nemocný, může na základě dohody asistent pedagoga navštěvovat rodinu a informovat rodiče a žáka o probraném učivu a domácích úkolech (Čalová, 2012).

- Spolupráce s pedagogem

Asistent pedagoga pracuje pod vedením třídního učitele a ostatních vyučujících učitelů. Pro dobrou spolupráci je důležitá informovanost a vymezení kompetencí. Měli by společně uspořádat pravidelné schůzky, kde se budou domlouvat na průběhu a výsledcích práce (Uzlová, 2010). Pro úspěšné vzdělávání je důležité pozitivní naladění třídy. Tu mezi sebou vytváří asistent pedagoga – pedagog – žáci. Pedagog by rozhodně

neměl zneužívat svých kompetencí a využívat tak asistenta pedagoga pro všechny činnosti, povinnosti. (Petráš, 2012).

Florian (2014) v této oblasti poukazuje na různorodé reakce učitelů na přítomnost asistenta ve výuce – někteří pedagogové vnímají asistenty jako cennou podporu, jiní se obávají přijmout druhou dospělou osobu do třídy. Novější výzkum Kratochvílové (2013) dokládá, že díky zvyšujícímu se počtu žáků vyžadujících asistenci si učitelé více uvědomují význam role asistentů ve třídách.

Aby spolupráce učitele a asistenta pedagoga dobře fungovala, musí být dobrovolná (není to jen jejich povinnost, ale to, že chtějí spolu spolupracovat), rovnocenná (věří, že jejich přispívání ke společnému cíli je rovnocenné), založena na stejném cíli, různorodá (od společné výuky až po individuální podporu) a to, že spolupracují, tím se rozvíjí jejich spolupráce (Inkluzivní škola.cz, 2013). V praxi se objevují případy, kdy dochází k rozporu mezi asistentem pedagoga a pedagogem. Vede to ke špatné komunikaci a nepředávání si důležitých informací o práci a žákovi. Má to velký vliv i na vztahy mezi pedagogy a žáky ve třídě. V tomto případě je důležité situaci oznámit vedení školy a snažit se o řešení této situace (Horáčková, 2015).

Učitel a asistent by při plánování měli sdílet informace o znalostech a dovednostech jednotlivých žáků, obsahu výuky, výukových cílech, výukových zdrojích, výukových aktivitách, o úkolech, které budou žáci dostávat a o plánech výuky pro skupinu nebo jednotlivé žáky (Inkluzivní škola.cz, 2013).

V praxi se můžeme setkat také s různými problémy při vzájemné spolupráci.

Nejčastější chyby, které dělají učitelé při spolupráci s asistentem pedagoga:

- stává se, že při nástupu do školy asistent pedagoga není představen učitelskému sboru a mohou se tedy k asistentovi chovat jako k „vetřelci“
- asistent pedagoga není od učitele představen celé třídě a není žákům vysvětlen důvod přítomnosti asistenta pedagoga ve třídě
- nestanoví si pravidla spolupráce, své kompetence a role
- učitel neinformuje asistenta pedagoga o obsahu učiva na hodiny, jaké pomůcky bude potřebovat, není seznámen s individuálním vzdělávacím plánem
- učitel předá svou zodpovědnost za žáka asistentovi pedagoga a dál se žákovi nevěnuje;

- žák tedy pracuje jen s asistentem pedagoga, nezávisle na tom, co probírají ostatní žáci
- nechává asistenta pedagoga ve třídě samotného se všemi žáky (Uzlová, 2010).

Nejčastější chyby, které dělají asistenti pedagoga při spolupráci s učiteli:

- příliš zasahují do kompetencí učitele, a to tak, že mu například kritizují používané metody práce
- naopak se může stát, že jsou velmi málo aktivní, čekají na pokyny učitele a nezajímají se o obsah individuálního vzdělávacího plánu
- nevedou si záznamy o průběhu výuky, nepřipravují se na výuku
- kritizují práci učitele před rodiči a dětmi (Uzlová, 2010).

4 Výzkumná část

4.1 Cíle práce

Cílem bakalářské práce je kompletovat teoretické poznatky týkající se fenoménu asistence a na tomto podkladě analyzovat profesi pedagogického a osobního asistenta.

V souvislosti s formulovaným obecným cílem práce byl stanoven cíl praktický, který je zaměřen na realizaci komparace legislativního vymezení a reálných pracovních aktivit pedagogického a osobního asistenta.

V souladu s výše vymezenými cíli byly formulovány následující dílčí cíle:

1. Zjistit motivaci k výkonu profese osobního a pedagogického asistenta.
2. Zjistit osobní spokojenost s profesním životem.

4.2 Metodika šetření a techniky sběru dat

K naplnění uvedených cílů praktické části práce byla použita kvalitativní strategie. Sběr dat byl proveden pomocí polostrukturovaného rozhovoru, pozorování a analýzy dokumentů (především zákona č. 108/2006, vyhlášky č. 73/2005, vyhlášky č. 505/2006 a konkrétní pracovní náplně dotazovaných osob).

Okruhy pro vedení polostrukturovaného rozhovoru byly stanoveny na základě vymezených cílů. Konkrétní otázky rozhovoru jsou k dispozici v příloze 1.

Pro pozorování byly stanoveny následující kategorie v souladu s vymezenými cíli: vykonávané činnosti a přístup ke klientům. V souladu s těmito kategoriemi jsem měla předem připravený záznamový arch, do kterého jsem si zapisovala jednotlivé činnosti a poznámky. Pozorování bylo provedeno u všech dotazovaných, kteří jsou součástí mého výzkumu. Metodu pozorování jsem zahrнула do techniky sběru dat pro dosažení vyšší validity.

Pojem kvalitativní přístup můžeme definovat jako „*proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hloubkových datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu*“ (Švaříček et al., 2007, s. 17). Jedná se o to, aby byl jev prozkoumán do hloubky a bylo nasbíráno co největší množství informací. Až po nasbírání dostatečných informací začne výzkumník formulovat předběžné závěry. Výsledek kvalitativního výzkumu není nijak závislý na teorii, kterou již někdo předtím sepsal. V kvalitativním přístupu se nestanovují žádné hypotézy (Švaříček et al., 2007). Základními metodami sběru dat kvalitativního výzkumu jsou rozhovory, pozorování a rozbor dokumentů. Kvalitativní dotazování „*tvoří naslouchání vyprávění, kladení otázek lidem a získávání jejich odpovědí.*“ Pozorování na rozdíl od dotazování zjišťuje to, co se doopravdy děje. Dokumenty většinou doplňují informace již získané rozhovorem a pozorováním (Hendl, 2005).

4.3 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořili respondenti, kteří vykonávají profesi osobního asistenta a asistenta pedagoga. Oslovila jsem celkem dva osobní asistenty a tři asistenty pedagoga, kteří byli ochotni mi rozhovor poskytnout. Každý z respondentů je zaměstnán v různém zařízení v Jihočeském kraji. Základní identifikační údaje o respondentech jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Všichni respondenti byli informováni o anonymitě a o tom, že všechny zjištěné informace budou použity pouze pro potřeby mé bakalářské práce a to způsobem, který respektuje zachování jejich anonymity.

Z důvodu zachování anonymity budou osobní asistenti označeni zkratkou „OA“ a asistenti pedagoga zkratkou „PA“ dle tabulky č. 1.

Tabulka č. 1: Identifikační údaje o respondentech

	Věk	Pohlaví	Pracovní zařazení	Vzdělání	Zaměstnavatel
OA1	45	Muž	Osobní asistent	Vysoká škola vojenská; Střední průmyslová škola	Základní škola speciální
OA2	29	Žena	Osobní asistentka	Vysokoškolské vzdělání, magisterské studium (dvou obor speciální pedagogika – učitelství a sociální pedagogika); Bakalářské studium (speciální pedagogika- vychovatelství); Gymnázium	Praktická škola dvouletá
PA1	47	Žena	Asistentka pedagoga	Vysokoškolské vzdělání, obor speciální pedagogika; Střední pedagogická škola	Základní škola speciální
PA2	35	Žena	Asistentka pedagoga	Vysokoškolské vzdělání, obor speciální pedagogika; Střední pedagogická škola	Základní škola v hlavním vzdělávacím proudu
PA3	25	Žena	Asistentka pedagoga	Vysokoškolské vzdělání, obor speciální pedagogika; Střední odborná škola, obor sociální práce	Základní škola v hlavním vzdělávacím proudu

(Zdroj: vlastní šetření)

4. 4 Realizace šetření

Pro realizaci výzkumu jsem kontaktovala celkem čtyři školská zařízení. První kontakt byl navázán emailem. Po souhlasu jsem zařízení kontaktovala telefonicky a domluvila se již na konkrétní čas pro zrealizování rozhovoru a pozorování.

Pro výzkum byla použita technika sběru dat, viz kapitola 4. 2. Metodika šetření a technika sběru dat. Rozhovory probíhaly ve školském zařízení, kde jsem měla příležitost účastnit se i vyučovacích hodin. První rozhovor proběhl na konci února a poslední v polovině května. Na mobilním přístroji jsem provedla audiozáznam, na jehož základě uvádím v příloze 3 informovaný souhlas a v příloze 4 doslovné přepisy rozhovorů.

4. 5 Analýza získaných dat výzkumné části

Data získaná z rozhovorů jsou rozdělena zvláště pro osobní asistenty a asistenty pedagoga. Všem respondentům jsem kladla stejné otázky, které jsou uvedeny v příloze 1. Na základě vymezených cílů byly stanoveny následující kategorie a podkategorie:

- 1) Identifikační údaje
- 2) Motivace
 - 2a) Finanční ohodnocení
 - 2b) Spokojenost
- 3) Vzdělávání, kurzy
- 4) Pracovní náplň
 - 4a) Spolupráce

Data byla analyzována postupem otevřeného kódování. Kvalitativním datům přiřazuji kategorie stanovené na základě vymezených cílů. Sebraná kvalitativní data mají přiřazené číselné označení, které odpovídá číslování a značení stanovených kategorií viz příloha 4, s doslovnými přepisy rozhovorů.

4. 5. 1 Osobní asistent

Kategorie č. 1. Identifikační údaje

Informace o respondentech jsou uvedeny již v tabulce č. 1.

Kategorie č. 2. Motivace

Kategorie č. 2 koreluje s dílčím cílem č. 1.

Tabulka č. 2: Motivace osobních asistentů

OA1	<ul style="list-style-type: none">- touha od dětství po práci s lidmi, v pomáhající profesi- osobní disponovanost- rodina ho k této profesi nevedla
OA2	<ul style="list-style-type: none">- dobrovolnictví- touha po kontaktu s lidmi- touha pomáhat- poslání- důležitost zpětné vazby rodičů klienta- pokroky klientů- příjemné prostředí a kolektiv lidí se stejnými kvalitami

(Zdroj: vlastní šetření)

Podkategorie č. 2a. Finanční ohodnocení

Kategorie č. 2a koreluje s 1. i 2. dílčím cílem.

Tabulka č. 3: Finanční ohodnocení osobních asistentů

OA1	<ul style="list-style-type: none">- další příjem (výsluha)- pro živitele rodiny (muž) nedostačující
OA2	<ul style="list-style-type: none">- nevnímá tuto práci jako podhodnocenou

(Zdroj: vlastní šetření)

Podkategorie č. 2b. Spokojenost

Kategorie č. 2b koreluje s 1. i 2. dílčím cílem.

Tabulka č. 4: Spokojenost osobních asistentů

OA1	- svázanost zákony - nedostatek kurzů
OA2	- nespokojenost s finančním ohodnocením (respondentka nejdříve odpověděla, že nevnímá podhodnocení, viz tabulka č. 3, a nyní odpověděla nespokojenost) - syndrom vyhoření

(Zdroj: vlastní šetření)

Kategorie č. 3. Vzdělávání, kurzy

Kategorie č. 3 koreluje s dílčím cílem č. 1.

Tabulka č. 5: Vzdělávání a kurzy osobních asistentů

OA1	- rekvalifikační kurz pro pracovníky v sociálních službách - povinné vzdělávání - výběr kurzů dle cílové skupiny ve třídě - nejdůležitější je zkušenost
OA2	- viz tabulka č. 1, splňuje kvalifikační podmínky - nabídky kurzů využívá - jezdí na stáže

(Zdroj: vlastní šetření)

Kategorie č. 4. Pracovní náplň

Kategorie č. 4 koreluje s hlavním cílem pro praktickou část. Komparace pracovní náplně byla provedena na základě rozhovoru, pozorování a analýzy dokumentů.

Tabulka č. 6: Pracovní náplň osobních asistentů

Seznam pracovní činnosti	OA1	OA2
Pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu	Vykonává	Vykonává
Pomoc při osobní hygieně	Vykonává	Vykonává
Pomoc při zajištění stravy	Vykonává	Vykonává
Pomoc při přípravě na vyučování	Vykonává	Vykonává
Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti	Vykonává	Vykonává
Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím	Vykonává	Vykonává
Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí	Nevykonává	Vykonává

(Zdroj: vlastní šetření)

OA2 navíc doplnila, že zajišťuje doprovod na cvičná pracoviště a spolupracuje na integračním programu studentů praktické školy.

Podkategorie č. 4a. Spolupráce

Podkategorie č. 4a koreluje s 1. i 2. dílčím cílem.

Tabulka č. 7: Spolupráce osobního asistenta s pedagogem

OA1	- kolegiální, stejné naladění
OA2	- týmová práce je pro respondentku velmi významná, důležitá

(Zdroj: vlastní šetření)

4. 5. 2 Pedagogický asistent

Kategorie č. 1. Identifikační údaje

Informace o respondentech jsou uvedeny již v tabulce č. 1.

Kategorie č. 2. Motivace

Kategorie č. 2 koreluje s dílčím cílem č. 1.

Tabulka č. 8: Motivace pedagogického asistenta

PA1	<ul style="list-style-type: none">- předchozí zkušenost- příliš velký počet dětí v hlavním vzdělávacím proudu- práce s dětmi- touha pomáhat- posuny dětí na osobní maxima
PA2	<ul style="list-style-type: none">- práce s dětmi- touha pomáhat
PA3	<ul style="list-style-type: none">- touha od dětství učit- pokroky u dětí

(Zdroj: vlastní šetření)

Podkategorie č. 2a. Finanční ohodnocení

Kategorie č. 2a koreluje s 1. i 2. dílčím cílem.

Tabulka č. 9: Finanční ohodnocení pedagogických asistentů

PA1	<ul style="list-style-type: none">- spokojenost
PA2	<ul style="list-style-type: none">- nespokojenost- dalších půl úvazku v družině
PA3	<ul style="list-style-type: none">- jednoznačná nespokojenost

(Zdroj: vlastní šetření)

Podkategorie č. 2b. Spokojenost

Kategorie č. 2b koreluje s 1. i 2. dílčím cílem.

Tabulka č. 10: Spokojenost pedagogických asistentů

PA1	- problémy se řeší aktuálně - porady s vedením školy
PA2	- nespokojenost s finančním ohodnocením - vyšší náročnost na kvalifikaci – potřeba legislativní změny
PA3	- nespokojenost s finančním ohodnocením

(Zdroj: vlastní šetření)

Kategorie č. 3. Vzdělávání, kurzy

Kategorie č. 3 koreluje s dílčím cílem č. 1.

Tabulka č. 11: Vzdělávání a kurzy pedagogických asistentů

PA1	- podpora školních kurzů - motivace k další práci (nové nápady, náměty) - studium bazální stimulace - studium Feuersteinova metoda
PA2	- studium speciální pedagogiky během profese - žádné další vzdělávání neplánuje
PA3	- studium speciální pedagogiky během profese

(Zdroj: vlastní šetření)

Kategorie č. 4. Pracovní náplň

Kategorie č. 4 koreluje s hlavním cílem pro praktickou část. Komparace pracovní náplně byla provedena na základě rozhovoru, pozorování a analýzy dokumentů.

Tabulka č. 12: Pracovní náplň pedagogických asistentů

Seznam pracovní činnosti	PA1	PA2	PA3
Pomoc při komunikaci se žáky	Vykonává	Vykonává	Vykonává
Spolupráce s rodiči	Vykonává	Vykonává	Vykonává
Pomoc pedagogickým pracovníkům při vzdělávací a výchovné činnosti	Vykonává	Vykonává	Vykonává
Pomoc s přizpůsobením se v prostředí školy	Vykonává	Vykonává	Vykonává
Pomoc žákům při přípravě na výuku	Vykonává	Vykonává	Vykonává
Pomoc při sebeobsluze a pohybu	Vykonává	Vykonává	Vykonává
Zajištění žákovi relaxaci a odreagování	Vykonává	Nevykonává	Nevykonává
Pracování i s ostatními žáky	Vykonává	Vykonává	Vykonává
Podílení na tvorbě individuálního vzdělávacího plánu	Vykonává	Nevykonává	Nevykonává
Vést písemné záznamy	Vykonává	Vykonává	Vykonává
Účastnění se kurzů pro asistenty pedagoga	Vykonává	Nevykonává	Nevykonává

*(Zdroj: vlastní šetření)***Podkategorie č. 4a. Spolupráce**

Podkategorie č. 4a koreluje s 1. i 2. dílčím cílem.

Tabulka č. 13: Spolupráce pedagogického asistenta s pedagogem

PA1	- jednoznačně vnímá důležitost týmové spolupráce
PA2	- spolupráce funguje na dobré úrovni
PA3	- komunikace nefungovala - nerovnocenný partner

(Zdroj: vlastní šetření)

5 Diskuze

Cílem bakalářské práce bylo kompletovat teoretické poznatky týkající se fenoménu asistence a na tomto podkladě analyzovat profesi pedagogického a osobního asistenta. Cílem praktické části bylo realizovat komparaci legislativního vymezení a reálných pracovních aktivit pedagogického a osobního asistenta. Komparace náplně práce osobních a pedagogických asistentů proběhla na základě rozhovoru, pozorování a analýzy dat.

Z kvalitativního šetření vyplývá, že osobní asistenti vykonávají činnosti shodující se se zákonem č. 108/2006, §39. Analýza poukazuje na nižší podíl osobních asistentů při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí klientů. Někteří osobní asistenti se mohou podílet i na dalších činnostech, např. doprovod na cvičné pracoviště nebo spolupráci na integračním programu. Doprovod žáka do školy, na kroužky, popřípadě i ze školy domů patří dle Uzlové (2010) také do činnosti osobního asistenta. Dle Uzlové (2010) se činnosti osobního asistenta často překrývají s činnostmi pedagogického asistenta. Pomáhají tak dětem i s učivem a úkoly. Při otázce na pracovní náplň mi jeden z osobních asistentů mimo nahrávku odpověděl, že také vypomáhá s vyučováním, ale že by neměl, protože to není v jeho kompetenci. Podílení se osobních asistentů na aktivitách, které má v kompetenci pedagogický asistent, je běžnou praxí i v předchozích letech. Na tuto skutečnost reagovala i novelizace vyhlášky č. 73/2005 v roce 2011. Samozřejmě je rozdíl mezi osobním asistentem v sociálním zařízení u dospělých lidí a osobním asistentem ve školském zařízení. Ve speciálním školství jsou třídy obvykle obsazeny pedagogem, asistentem pedagoga a osobním asistentem. Často tak dochází k překrývání činností pedagogického a osobního asistenta. Tyto problémy se nevyskytují v hlavním vzdělávacím proudu, kde ve třídě je pouze pedagogický asistent.

Dále z šetření vyplývá, že pracovní náplň asistenta pedagoga ve speciálním školství a asistenta pedagoga v hlavním vzdělávacím proudu se odlišuje. Pedagogický asistent pracující v základní škole speciální vykonává všechny uvedené činnosti, které by měl

každý pedagogický asistent splňovat. Oproti tomu pedagogičtí asistenti v hlavním vzdělávacím proudu některé činnosti nevykonávají. Jedná se především o zajištění žákovi relaxace a odpočinku, případně podílení se na tvorbě individuálního vzdělávacího plánu. Podílení se na individuálním vzdělávacím plánu může být obsaženo v pracovní náplni pedagogického asistenta, avšak zda asistent pedagoga bude participovat na uvedené činnosti je závislé na řadě souvislostí. Především na složení týmu zabývající se vzděláním žáka. Hlavní zodpovědnost má ředitel a třídní učitel a je jen na nich, zda pedagogického asistenta pověří realizací na uvedené aktivitě. Sebraná kvalitativní data dále poukazují na potřebu zvyšování kvalifikace pedagogických asistentů, tato skutečnost je vnímána samotnými pedagogickými asistenty, tuto skutečnost reflektují i legislativní změny. Dle kvantitativního šetření v oblasti vzdělávání a přípravy asistentů pedagoga, kterého se zúčastnilo 838 respondentů, vyplývá, že 53% asistentů má pouze středoškolské vzdělání zakončené maturitní zkouškou. Vysokoškolské vzdělání má v tomto případě pouze 27%. Šetření mezi pracovníky speciálně pedagogických center se zúčastnilo 79 pracovníků a z toho pouze 28% respondentů uvedlo, že asistenti pedagoga mají dostatečné kompetence, které potřebují k práci s cílovou skupinou žáků (Klusáčková et al., 2014). Z výše uvedeného kvantitativního výzkumu a zároveň z kvalitativní analýzy, která byla provedena v této práci, vyplývá, že je potřeba zvýšit nároky na kvalifikaci a zároveň zkvalitnit přípravu pedagogických asistentů.

1. dílčím cílem bylo zjistit motivaci k výkonu profese osobního a pedagogického asistenta. U osobních i pedagogických asistentů lze v oblasti motivace výsledky shrnout následovně:

- touha pomáhat
- touha pracovat s lidmi
- realizace v pomáhající profesi
- radost ze své vlastní účasti na rozvoji osobnosti klienta
- důležitost přikládají i tomu, být součástí pracovního kolektivu osob se stejnými hodnotami a vzájemně spolupracovat
- všechny šetřené osoby shodně reflektovali, že vnímají potřebu dalšího

vzdělávání. Ta je dána potřebou rozumět souvislostem, aby jejich práce byla kvalitní.

Mezi faktory ovlivňující motivaci zařazují i finanční ohodnocení. Z kvalitativních dat můžeme posoudit, že finanční ohodnocení osobních asistentů není dostačující. Jako zajímavost je vhodné poukázat na odpovědi osobní asistentky, která na otázku, jak vnímá finanční ohodnocení, vyjádřila, že tato profese není podhodnocena. O chvíli později v poslední otázce, zda vnímá nějaké nedostatky v této profesi, odpověděla nespokojenost s finančním ohodnocením. Dle dotazovaných z výzkumu není finanční ohodnocení dostačující pro fungování rodiny. Pedagogičtí asistenti mají oproti osobním asistentům větší možnost postupu. I přesto jsou asistenti pedagoga s finančním ohodnocením značně nespokojeni. Výsledky provedené analýzy bakalářské práce korelují s následujícím výstupem publikovaného výzkumu. Všem školám v České republice se zřízenou funkcí asistenta pedagoga byly zaslány dotazníky s výzkumem. Z toho 71,5 % respondentů uvedlo nespokojenost (Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR, 2015).

2. dílčím cílem bylo zjistit osobní spokojenost s profesním životem. Osobní i pedagogičtí asistenti kladou velký důraz na týmovost a vzájemnou spolupráci, kterou vnímají jako podmiňující kvalitní realizaci uvedených pracovních pozic. Na důležitost týmové spolupráce poukazuje i Němec et al. (2014) nebo Habr et al. (2015). Úspěšné vzdělávání vytváří asistent pedagoga nebo osobní asistent, pedagog a žáci (Petráš, 2012). Při této profesi je důležité, aby spolupráce fungovala, protože v případě špatných vztahů na pracovišti to má jednoznačný vliv na žáky i pracovníky. Například jedna z pedagogických asistentek uvedla, že si nepřipadala jako rovnocenný partner. To může mít souvislost i s tím, že se pedagog obává přijmout další dospělou osobu do třídy (Florian, 2014).

Pokud bych měla uvést pár nedostatků předkládané bakalářské práce, zařadila bych zde například otázku týkající se náplně práce, která mohla být více rozvedena, jelikož tuto otázku považuji za stěžejní.

Závěr

Bakalářská práce pojednává o asistenci jako o vyrovnávacím a podpůrném opatření speciální pedagogiky. V souladu s tématem práce jsem rozlišovala pozici profese osobního a pedagogického asistenta.

V teoretické části jsem se zabývala vymezením základních pojmů, které jsou v souladu s názvem bakalářské práce. Jedná se o pojem asistence, vyrovnávací a podpůrná opatření, speciální pedagogika a integrace a inkluze. V následující kapitole jsem se věnovala legislativnímu vymezení osobní asistence, její historii, jaké by měl mít osobní asistent předpoklady k vykonávání této profese a jaká je jeho pracovní náplň. Poslední kapitola teoretické části představuje profesi pedagogického asistenta. Stejně jako u osobní asistence jsem zde popsala historii, předpoklady pedagogického asistenta a jeho pracovní náplň.

Cílem praktické části bylo realizovat komparaci legislativního vymezení a reálných pracovních aktivit pedagogického a osobního asistenta. S tímto cílem souvisí dva dílčí cíle, a to: zjistit motivaci k výkonu profese osobního a pedagogického asistenta a zjistit osobní spokojenost s profesním životem. Pro realizaci šetření byla použita metoda pozorování, rozhovoru a analýzy dokumentů.

Výsledky provedeného šetření potvrzují překrývání kompetencí osobního a pedagogického asistenta v režimu speciálního školství. V případě absence pedagogického asistenta ve třídě přebírá jeho činnost s výukou osobní asistent. Kvalitativní šetření dále poukazuje na nedostatečnou kvalifikovanost pedagogických asistentů k výkonu této profese. To může mít jednoznačný vliv na kvalitu podpory a vzdělávání žáků. Pedagogičtí i osobní asistenti poukazují na nedostatečné finanční ohodnocení. To může mít vliv i na již zmiňovanou kvalifikaci, ale i motivaci.

Bakalářská práce může sloužit pro studenty jako podklad pro další studium nebo pro absolventy, kteří by se chtěli touto pomáhající profesí zabývat. Praktická část může být inspirující pro další šetření. Jedním z námětů pro další výzkum je zaměřit pozornost

na kvalitu vzdělávání pedagogických asistentů a na financování osobních i pedagogických asistentů. Včetně návrhu na optimalizaci tohoto problému.

Seznam použité literatury

Tištěné publikace

1. BASLEROVÁ, P. et al., 2015. *Kvalifikovaný odhad finanční náročnosti podpůrných opatření: Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR*. Olomouc: Univerzita Palackého. 64 s. ISBN 978-80-244-4768-1.
2. ČADOVÁ, E. et al. Význam, cíle, pojetí asistence a pedagogické asistence, legislativní opora a formy vzdělávání asistentů pedagoga. In: VALENTA, M. et al., 2012. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s mentálním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého. s. 5-18. ISBN 978-80-244-3380-6.
3. ČALOVÁ, J. Funkce a okruhy pracovní náplně asistenta pedagoga. In: BAŘINKOVÁ, Z. et al., 2012. *Spolupráce s asistentem pedagoga*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. s. 10-20. ISBN 978-80-87652-65-7.
4. FIEDLEROVÁ, L., JIŠOVÁ, J. Legislativní zakotvení profese asistent pedagoga. In: BAŘINKOVÁ, Z. et al., 2012. *Spolupráce s asistentem pedagoga*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. s. 5-10. ISBN 978-80-87652-65-7.
5. FISCHER, S. et al., 2014. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton. 299 s. ISBN 978-80-7387-792-7.
6. FLORIAN, L. (ed.), 2014. *The SAGE Handbook of Special Education*. London: SAGE. s. 429–440. ISBN 13-978-1-4129-0728-6.
7. HABR, J. et al., 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga: osobnostní rozvoj asistenta pedagoga a komunikace s rodinou nebo komunitou žáka*. Olomouc: Univerzita Palackého. 101 s. ISBN 978-80-244-4670-7.
8. HENDL, J., 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. 408 s. ISBN 80-736-7040-2.

9. HORÁČKOVÁ, I., 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga: Spolupráce s učitelem*. Olomouc: Univerzita Palackého. 69 s. ISBN 978-80-244-4656-1.
10. HORŇÁKOVÁ, M., 2006. Inklúzia - nové slovo, alebo aj nový obsah? In: Efeta, 2006, roč. XVI, č. 1, s. 2-5. ISSN 1335-1397.
11. HRABÁKOVÁ, J. et al., 2008. *Průvodce asistenta*. 2. vyd. Praha: Eurotisk ČR. 73 s. (Interní materiál).
12. HRDÁ, J., 2001. *Osobní asistence: příručka postupů a rad pro osobní asistenty*. Praha: Pražská organizace vozíčkářů. 68 s. ISBN neuvedeno.
13. HRDÁ, J. et al., 2004. *Osobní asistence: příručka postupů a rad pro poskytovatele: Standardy kvality sociálních služeb promítnuté do praxe poskytování osobní asistence všem cílovým skupinám uživatelů*. Praha: Pražská organizace vozíčkářů. 105 s. ISBN neuvedeno.
14. HRDÁ, J., 2002. *Osobní asistence: obecné informace o této sociální službě pro občany, kteří potřebují ke svému životu pomoc druhé osoby*. Praha: Pražská organizace vozíčkářů. 34s. ISBN neuvedeno.
15. HRDÁ, J., 2006. *Osobní asistence: poradenství a zprostředkování*. Praha: Asociace poraden pro osoby se zdravotním postižením ČR. 78 s. ISBN neuvedeno.
16. JANKOVSKÝ, J., 2006. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. 2. vyd. Praha: Triton. 173 s. ISBN 80-725-4730-5.
17. KRATOCHVÍLOVÁ, J., 2013. *Inkluzivní vzdělávání v české primární škole: teorie, praxe, výzkum*. Brno: Masarykova univerzita. 207 s. ISBN 978-80-210-6527-7.
18. LECHTA, V. (ed.), 2010. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál. 440 s. ISBN 978-80-7367-679-7.
19. LINHART, Jiří et al., 2010. *Slovník cizích slov pro nové století: základní měnové jednotky, abecední seznam chemických prvků, jazykovědné pojmy: 30000 hesel*. Litvínov: Dialog. 412 s. ISBN 80-738-2005-6.

20. MICHALÍK, J. et al., 2015a. *Katalog podpůrných opatření obecná část: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění*. Olomouc: Univerzita Palackého. 221 s. ISBN 978-80-244-4654-7.
21. MICHALÍK, J. et al., 2015b. *Podpůrná opatření ve vzdělávání*. Praha: Člověk v tísni, o.p.s. 37 s. ISBN 978-80-87456-57-6.
22. MONATOVÁ, L., 1998. *Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska*. 2. rozš. vyd. Brno: Paido. 85 s. ISBN 80-859-3160-5.
23. NĚMEC, Z. et al., 2014. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. 80 s. ISBN 978-80-7290-712-0
24. NOVOSAD, L., 2006. *Základy speciálního poradenství*. Vyd. 2. Praha: Portál. 159 s. ISBN 80-7367-174-3.
25. PETRÁŠ, P. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami (poradenství, podpůrná opatření, integrace/inkluze). In: VALENTA, M. et al., 2012, *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s mentálním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého. s. 19-27. ISBN 978-80-244-3380-6.
26. PETRÁŠ, P. et al., 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga: Komunikace s dalšími účastníky inkluzivního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého. 76 s. ISBN 978-80-244-4711-7.
27. PLATTE, A. et al., 2006. Inklusive Bildungsprozesse. Bad Heilbrunn: Klinkhardt. In: LECHTA, V (ed.), 2010. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál. 440 s. ISBN 978-80-7367-679-7.
28. RENOTIÉROVÁ, M. et al., 2006. *Speciální pedagogika*. 4. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 313 s. ISBN 80-244-1475-9.
29. SCHOLZ, M., 2007. Der Weg von Integration zur Inklusion – Versuch einer Begriffbestimmung. In: *Sonderpädagogik in Bayern*, 50, č. 1, s. 2-9.
30. SLOWÍK, J., 2007. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, a.s. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.

31. ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, I., 2003. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál. 187 s. ISBN 80-717-8821-X.
32. ŠVAŘÍČEK, R. et al., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
33. TEPLÁ, M., ŠMEJKALOVÁ, H., 2010. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Vyd. 2. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR. 46 s. ISBN 978-80-86856-66-7.
34. UZLOVÁ, I., 2010. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Praha: Portál. 135 s. ISBN 978-80-7367-764-0.
35. VALENTA, M. et al., 2014 *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Praha: Portál. 269 s. ISBN 978-80-262-0602-6.
36. VÍTKOVÁ, M. et al., 2004. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a sociální*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido. 463 s. ISBN 80-731-5071-9.

Odborná periodika

37. HRDÁ, Jana. Osobní asistence: jako sociální služba vyšší kategorie. *Sociální péče: Odborný časopis pracovníků sociálních služeb*. Brno: IKARIA CZ a.s., 2008, (4), s. 22-23. ISSN 1213-2330.

Legislativní dokumenty

38. Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami žáků nadaných, 2016. [online]. [cit. 2016-06-24]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 10, s. 234. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=27/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
39. Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách, 2006. [online]. [cit. 2016-06-24]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 164, s. 7021. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka->

- zakonu/SearchResult.aspx?q=505/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
40. Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, 2005. [online]. [cit. 2016-06-24]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 20, s. 503. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=73/2005&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
41. Zákon č. 108/ 2006 Sb., o sociálních službách, 2006. [online]. [cit. 2016-06-24]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 37, s. 1257. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=108/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
42. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, 2004. [online]. [cit. 2016-06-24]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 190, s. 10333. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=563/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
43. Zákon č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, 2015. [online]. [cit. 2016-06-24]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 37, s. 1384. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=82/2015&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Internetové zdroje

44. KLUSÁČKOVÁ, Marie et al., 2014. *Analýza systému vzdělávání asistenta pedagoga* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. [cit. 2016-07-08]. Dostupné z: <http://www.inkluze.upol.cz/portal/vystupy/>

45. Pražská organizace vozičkářů, 2012. *O nás: Historie a cíle POV* [online]. © Pražská organizace vozičkářů [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pov.cz/cz/prazska-organizace-vozickaru-pov>
46. Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů [online]. 2013 [cit. 2015-10-08]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/>
47. Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR, 2015. *Asistent pedagoga – zpráva z výzkumu postojů, hodnocení a podmínek činnosti* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého. [cit. 2016-07-08]. Dostupné z: <http://www.inkluze.upol.cz/portal/vystupy/>
48. Inkluzivní škola.cz. *Spolupráce učitele a asistenta* [online]. META, o.p.s, 29. 5. 2013 [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/cizinec-v-ceske-skole-aneb-organizace/spoluprace-ucitele-asistenta>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Identifikační údaje o respondentech

Tabulka č. 2: Motivace osobních asistentů

Tabulka č. 3: Finanční ohodnocení osobních asistentů

Tabulka č. 4: Spokojenost osobních asistentů

Tabulka č. 5: Vzdělávání a kurzy osobních asistentů

Tabulka č. 6: Pracovní náplň osobních asistentů

Tabulka č. 7: Spolupráce osobního asistenta s pedagogem

Tabulka č. 8: Motivace pedagogického asistenta

Tabulka č. 9: Finanční ohodnocení pedagogických asistentů

Tabulka č. 10: Spokojenost pedagogických asistentů

Tabulka č. 11: Vzdělávání a kurzy pedagogických asistentů

Tabulka č. 12: Pracovní náplň pedagogických asistentů

Tabulka č. 13: Spolupráce pedagogického asistenta s pedagogem

Seznam příloh

Příloha 1: Otázky k rozhovoru

Příloha 2: Záznamový arch pro pozorování

Příloha 3: Informovaný souhlas

Příloha 4: Doslovný přepis rozhovor

Příloha 1: Otázky k rozhovoru

Pro osobní asistenty:

- 1) Co Vás vedlo k volbě této profese?
- 2) Co Vás motivuje k pokračování vykonávat tuto profesi?
- 3) Jaké je Vaše vzdělání?
- 4) Musel/a jste si po dobu svého zaměstnání dodělávat nějaké další vzdělání nebo kurz?
- 5) Máte sám/sama pocit, že byste si měla rozšiřovat své vzdělání? (Pokud ano, v čem?)
- 6) Považujete finanční ohodnocení této profese za dostatečné?
- 7) Co vše obsahuje Vaše pracovní náplň? (Shoduje se s Vaší smlouvou?)
- 8) Jak s Vámi spolupracují pedagogové?
- 9) Jak s Vámi spolupracují rodiče?
- 10) Máte pocit, že jsou ohledně této profese nějaké nedostatky? Je něco, co byste změnil/a?

Pro pedagogické asistenty:

- 1) Co Vás vedlo k volbě této profese?
- 2) Co Vás motivuje k pokračování vykonávat tuto profesi?
- 3) Jaké je Vaše vzdělání?
- 4) Musel/a jste si po dobu svého zaměstnání dodělávat nějaké další vzdělání nebo kurz?
- 5) Máte sám/sama pocit, že byste si měla rozšiřovat své vzdělání? (Pokud ano, v čem?)
- 6) Považujete finanční ohodnocení této profese za dostatečné?
- 7) Co vše obsahuje Vaše pracovní náplň? (Shoduje se s Vaší smlouvou?)
- 8) Jak s Vámi spolupracují pedagogové?
- 9) Jak s Vámi spolupracují rodiče?
- 10) Dochází k nějaké spolupráci (komunikaci) mezi Vámi a školským poradenským zařízením?
- 11) Máte pocit, že jsou ohledně této profese nějaké nedostatky? Je něco, co byste změnil/a?

Příloha 2: Záznamový arch pro pozorování

Záznamový arch pro osobní asistenty

Pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu		
Pomoc při osobní hygieně		
Pomoc při zajištění stravy		
Pomoc při přípravě na vyučování		
Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti		
Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím		
Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí		

Záznamový arch pro pedagogické asistenty

Pomoc při komunikaci se žáky			
Spolupráce s rodiči			
Pomoc pedagogickým pracovníkům při vzdělávací a výchovné činnosti			
Pomoc s přizpůsobením se v prostředí školy			
Pomoc žákům při přípravě na výuku			
Pomoc při sebeobsluze a pohybu			
Zajištění žákovi relaxaci a odreagování			
Pracování i s ostatními žáky			
Podílení na tvorbě individuálního vzdělávacího plánu			
Vést písemné záznamy			
Účastnění se kurzů pro asistenty pedagoga			

Příloha 3: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Jsem studentka Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Studuji obor speciální pedagogika – vychovatelství.

Tématem mé bakalářské práce je „Asistence jako vyrovnávací a podpůrný prostředek speciální pedagogiky“. Cílem praktické části je zaměřením se na realizaci komparace legislativního vymezení a reálných pracovních aktivit pedagogického a osobního asistenta.

Tímto Vás žádám o souhlas s poskytnutím výzkumného materiálu pro praktickou část bakalářské práce. Rozhovor bude zaznamenáván v audio podobě jako nahrávka. Získané informace budou použity pouze v mé práci.

Zavazuji se, že z důvodu zachování ochrany osobních údajů a soukromí nebudou nikde uvedeny informace, které by vedly k Vaší identifikaci.

V

dne

.....
(Podpis)

Příloha 4: Doslovný přepis rozhovorů

Rozhovor č. 1: Osobní asistent (OA1)

1) Co vás vedlo k volbě této profese?

2) „*Tak určitě to ten člověk v sobě musí mít, alespoň i to, co jsem poznal tady. A já pocházím z rodiny, kde je ta pedagogika, což si myslím, že úzce spolu spolupracuje, alespoň v tomhle zařízení úplně jasně, protože my jsme škola, takže to není úplně klasický osobní asistent jako takový. Tak ta práce prostě vůbec s klienty tady, to vlastně jako mladšíma, tak si tu člověk připadá jako v té škole, což ta škola jsme. Principem je pomoci druhým a tím pádem samozřejmě tady to spjaté pro tady ty klienty i s tou školou. A já pocházím vlastně z rodiny tady toho cítění, že můj otec, mamka i babička vlastně mají to pedagogické vzdělání a tady tohoto směru prostě nějakým způsobem. Ne, že by mě vedli, to ne, ale já jsem vždycky chtěl být učitelem. A proč jste tedy nestudoval pedagogickou školu? No tak protože zrovna, když já jsem studoval, já už jsem taky starší ročník. Tak ještě za socialismu to bylo ne, tak tam když jste pajdák chtěla studovat, tak jste musela studovat, že vždycky musela být buď čeština, matika nebo tělocvik. Z těch tří předmětů tam musel jeden být, a pak cokoliv. Buď přírodopis k tomu, zeměpis nebo tak. Dneska už je to jiné, že. Dneska si dá někdo dějepis, přírodopis a já bych češtinu, matiku ani tělocvik jako nedal, takže klasický pajdák jako ne.“*

2) Co Vás motivuje k pokračování vykonávat tuto profesi?

2) „*Já jsem se jako na to dal a já si myslím, že ten člověk, který to má v sobě, jak jsem říkal, že to má nějakým způsobem chci říct jako fakt i vrozené, jo, tady ten nechci říct cit, prostě tady tu mentalitu že, nebo ty vlastnosti a tak. Tak ty tam člověk má pořád jo, takže, pokud vyloženě kdybych to přehnal mi tady nenaštvali nebo mi dali podmínky, které bych nechtěl nebo nemohl splnit, ale jinak jako to poslání to tady v tom vnitřku je. To jako bude pořád, že jo. Takže samozřejmě, kdybych to nedělal tady, tak bych se myslím si, že kdybych odsud odcházel, tak dělám jako hodně podobnou práci nebo stejnou. To znamená, že to by muselo být na tohle zařízení fakt*

2) jako, že by mi házeli klacky pod nohy nebo se něco nepovedlo nebo vztahy nebo já
2) nevím. Takhle když to člověk v sobě má, že nejsem ten já nevím, že prodává člověk
2) na pumpě nebo je podnikatel že jo, a pak s tím sekne. Chce si odpočinout, uklidnit.
2) Nechce mít žádné stresy, udělá si rekvalifikační kurz, že jo a přijde tady a nějakým
2) způsobem by ho ta práce nenaplňovala, nebavila nebo by pro něho byla náročná
2) nebo maková a taková. Ale tak to není, ten člověk, který je pro tu práci fakt stvořený,
2) že jo.“

3) Jaké je Vaše vzdělání?

1) „Mám vysokou školu. Střední škola stavební průmyslovka a vysoká škola vojenská.
1) Já jsem chtěl jít na pajdák na vysokou školu, ale nemohl jsem. No a ta vysoká škola,
1) to jsem řekl. No ale ono zas na druhou stranu, k těm vojákům to zase mělo k tomu, že
1) zas to byla jako kdyby i pedagogická činnost. To co já jsem chtěl dělat, že jsem se
1) staral o vojáky jako kdyby jo, že jsem měl pod sebou hodně podřízených a byla to
1) práce s lidmi. Tak ono to je i ten osobní asistent práce s lidmi. Cílená práce s lidmi,
1) jo a to každý taky třeba nedokáže. Nebo nechce třeba.“

4) Musel/a jste si po dobu svého zaměstnání dodělávat nějaké další vzdělání nebo kurz?

3) „Mám z bývalé práce rekvalifikační kurz, takže jakoby mám ten základní kurz
3) normálně osobní asistent. No a potom tohle, to když splňujete, tak by Vás měli vzít
3) všude, kde hledají osobního asistenta. Jenomže pokud je to zařízení nějaké na
3) špičkové úrovni, tak k tomu osobnímu asistentu mohou chtít nějaké kurzy další, ale
3) to už je jako doplňkové vzdělání. My musíme chodit na kurzy asi 20 nebo 24 hodin
3) za rok jako každý. Například kurz manipulace s vozíkem nebo kurz první pomoci
3) nebo zvládání emocí jo. To co děláte, abyste si rozšířila ty vědomosti, ale už jako
3) odborněji. To, co se týká základu tak stačí tohle.“

5) Máte sám/sama pocit, že byste si měla rozšiřovat své vzdělání? (Pokud ano, v čem?)

3) „Určitě ano. A já třeba nevím, koho budu mít ve třídě příští rok. Takže i třeba kurz
3) podle toho. Lidi by i chtěli a mohli, ale ten zaměstnavatel nemá tolik prostředků, aby
3) to umožnil třeba. Myslím si, že ten trend co já tady u všech sleduju, že by na ty kurzy
3) jako jeli, chtěli, ale z vedení je to korigováno, zatrháváno kvůli financím. Hledají se
3) třeba levnější kurzy. A já to беру tak, že nějaký kurz vám dá jako super, záleží to na
3) lektorovi, na tématu, na pomůckách, jak má zpracované videa ze života a kdesi cosi,
3) ale i když je to třeba „nezajímavé“, tak to vždy člověku něco dá. Vždy je to
3) obohacení vědomostí. A pak druhá věc je samozřejmě zkušenost no. V té se člověk
3) naučí nejvíc. To Vás nenaučí žádný kurz ani škola.“

6) Považujete finanční ohodnocení této profese za dostatečné?

2a) „To je hodně těžká otázka. Já třeba. Já jsem byl na vysoké škole vojenské a byl jsem
2a) 22 let u vojáků. Protože jsem tam byl 22 let, tak mám nějaký příspěvek měsíčně. A
2a) kdybych ten neměl, tak bych tady tu práci samozřejmě dělat nemohl. Ale nemyslím
2a) si, že ta práce je tak podhodnocena, ale jako chlap s třemi dětmi, které mám, tak
2a) nemůžu donést třeba 14 000 měsíčně.“

7) Co vše obsahuje Vaše pracovní náplň? (Shoduje se s Vaší smlouvou?)

4) „Takže, určitě je to pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu. Takže to
4) je, není to jako hygiena, je to třeba oblékání, samozřejmě úprava. Pak je to pomoc
4) při osobní hygieně, takže to je jasné. Pomoc při zajištění stravy, to znamená, já mu to
4) musím krájet, musím mu to mixovat, když je to něco co on úplně nějak nejí, má
4) speciální kelímek a z jiného třeba nejí. Některým jen dopomáhám. Pomoc při
4) přípravě na vyučování, takže třeba jako připravit pomůcky, nebo ten můj klučik dělá
4) na počítači, takže mu připravit počítač, tu myš mu dát, spínač, vést ho, když se třeba
4) splete. Někdo prostě jenom slovně např. „vyndej si tohle“. Výchovně vzdělávací a
4) aktivizační činnosti. Aktivizační činnosti jsou sportovní aktivity. U nás to je boccia,
4) masáže, logopedie. Vzdělávací a výchovné to jsou potom, když jdeme někde. Je to

4) působení asistenta na toho člověka. Když se jde třeba na vycházku, tak potom mu
4) řekne, heleď se tady je to a to, nebo ho opravit v něčem. Nemůžeš jít po pravé straně,
4) musíš po levé. Dál je to zprostředkování kontaktu se společenským prostředím. I to
4) může být práce samostatná pro osobního asistenta. Já ty svoje klienty můžu kdykoliv
4) vzít, naplánuju to přes třídní učitelku ve škole. Nahlásím, že s nimi jdu ven, tak jdu
4) s nimi ven. Můžu s nimi do obchodu, jo. Už to, že já si můžu jít nakoupit, oni jsou
4) součástí se mnou a vlastně vidí peníze. Jo, to je vlastně to začlenění, zprostředkování.
4) Nebo návštěva divadla, kina. A pomoc při uplatňování práv a to jsme se dozvěděli,
4) že to má dělat hlavní vedoucí. To je třeba kdyby měl klient problémy, třeba že se
4) k němu někdo špatně chová, ve větším.“

8) Jak s Vámi spolupracují pedagogové?

4a) „Jo, jako super všechno. Ale ono to fakt pramení tím, že jsou tady lidi jako takový ti,
4a) jak jsem Vám říkal s tím citěním, s tou empatií to znamená s tím vcítěním do toho
4a) klienta, prostředí. Všichni vědí, co mají dělat, proč to dělají, jako fakt super. Já
4a) jsem tady byl na praxi na tom rekvalifikačním kurzu a byl jsem úplně nadšený,
4a) unešený, že vlastně ty učitelky, všichni se k těm dětem, klientům chovají, jako kdyby
4a) to byli jeho rodiče, takže úplně super. Byl jsem z toho úplně. A myslím si, že to má
4a) co do sebe i tím, že všichni ti třídní učitelé musí splňovat speciální pedagogiku, což
4a) si myslím, že ten obor je úplně něco jiného než klasická pedagogika. A zase si
4a) myslím, že tu speciální pedagogiku by každý taky nešel studovat, že taková ta
4a) normální pedagogika tam jdou ti normální jako kdyby, všichni. A tu speciální
4a) pedagogiku si vyberou ti, kteří mají to citění jako trošku dál a víc. Tohle je výš než
4a) nějaká obyčejná pedagogika.“

9) Jak s Vámi spolupracují rodiče?

4a) „Tak spolupracujeme. V podstatě je to i jako kdyby naše povinnost. Není to tak,
4a) jakože teď se mi chce, teď se mi nechce. My to máme vyložene i ve standardech což
4a) jsou naše směrnice. Ale tak jako pracujeme, ne že člověka to jako normálně tak
4a) napadne, ale že člověk i musí, jo. Že to máme daný. Hlavně na začátku roku, kde se

4a) nastaví různé ty podpisy a když je nový klient, tak se musí vyplnit dotazník, kde se
4a) všechno upřesňuje, služba po službě. Kvůli hygieně, kvůli tomu jestli ztrácí
4a) orientaci, prostě o tom člověku co nejvíc. Musíme získat co nejvíce informací a
4a) s nimi pak pracovat.“

10) Máte pocit, že jsou ohledně této profese nějaké nedostatky? Je něco, co byste změnil/a?

2b) „Tak jako nějaké nedostatky jako kdyby. Já můžu vycházet z praxe z jednoho
2b) zařízení. Ale myslím si, že jako rezervy nebo tak můžou být dost těžko, protože
2b) jsme svázaný zákony, předpisy a ty jsou všude naplněné. Já si myslím, že těch
2b) kurzů kdyby mohlo být víc, tak to by. Ale tak to vidím já.“

Rozhovor č. 2: Osobní asistentka (OA2)

1) Co Vás vedlo k volbě této profese?

2) „Již na Gymnáziu jsem pracovala jako dobrovolník v jedné neziskové organizaci s
2) handicapovanými dětmi a dětmi ze sociálně znevýhodněného prostředí. Práce s dětmi
2) mne vždy bavila a brala jsem jí spíše jako poslání. Poté jsem vystudovala speciální
2) pedagogiku-vychovatelství (Bc.) a magisterský obor speciální pedagogika - učitelství
2) na UK v Praze.“

2) Co Vás motivuje k pokračování vykonávat tuto profesi?

2) „Stále mne to pořád baví. Určitě je v této práci důležitá zpětná vazba od rodičů a
2) motivují mě i drobné pokroky mých klientů, příjemné prostředí a skvělý kolektiv.“

3) Jaké je Vaše vzdělání?

1) „Vysoká škola, univerzita Karlova, dvouobor Speciální pedagogika - učitelství a
1) sociální pedagogika pro druhý stupeň ZŠ a SŠ.“

4) Musel/a jste si po dobu svého zaměstnání dodělat nějaké další vzdělání nebo kurz?

3) *„Vzdělávání k mé odborné kvalifikaci ne. Jinak kurzy a různá školení jsou nezbytnou součástí této práce. Nové metody, formy vzdělávání, inkluzivní vzdělávání.“*

5) Máte sám/sama pocit, že byste si měla rozšiřovat své vzdělání? (Pokud ano, v čem?)

3) *„Další vzdělávání je nezbytné. Pokud je možnost, ráda jezdím i na různé stáže. Letos jsem byla v Anglii, Teplicích (Arkádie) a v Táboře.“*

6) Považujete finanční ohodnocení této profese za dostatečné?

2a) *„Ne.“*

7) Co vše obsahuje Vaše pracovní náplň? (Shoduje se s Vaší smlouvou?)

4) *„Ano, shoduje. Učitel, osobní asistent, klíčový pracovník v jedné osobě.“*

8) Jak s Vámi spolupracují pedagogové?

4a) *„Je kladen velký důraz na vzájemnou spolupráci nejen pedagogů ale i ostatních pracovníků. Spolupracuji s ergoterapeuty, fyzioterapeuty, logopedy, pediatry, arteterapeuty, hipoterapeuty, psychiatry apod.“*

9) Jak s Vámi spolupracují rodiče?

4a) *„Každý den spolu komunikujeme.“*

10) Máte pocit, že jsou ohledně této profese nějaké nedostatky? Je něco, co byste změnil/a?

2b) *„Nízké ohodnocení, člověk rychleji vyhoří, syndrom vyhoření.“*

Rozhovor č. 3: Asistentka pedagoga (PA1)

1) Co Vás vedlo k volbě této profese?

2) *„Já jsem předtím pracovala v základní škole jako vychovatelka. Pracovala jsem v Českých Budějovicích, a protože v družinách byl velký počet dětí, tak mi prostě ta práce nevyhovovala, protože jsem pak měla pocit, že jde o to zdravé děti přivést a odvést, a to mě prostě nebavilo. Takže jsem si říkala, že si musím najít zaměstnání, kde se pracuje s menším počtem dětí. A vlastně jsem se přestěhovala z Českých Budějovic a zkusila jsem to v tomto zařízení. Takže jsem udělala konkurs, nejdříve jsem dělala osobní asistentku a pak vlastně jsem dělala asistentku pedagoga.“*

2) Co Vás motivuje k pokračování vykonávat tuto profesi?

2) *„No já se vlastně celý život vzdělávám v tomhle oboru, mám pocit, že i mám nejvíce jakoby vzdělání, nápadů jak s dětmi pracovat a vyhovuje mi práce i s dětmi, které jsou tady hodně. Důležitý jsou i jejich rodiny, těch dětí a je tu moc hezká atmosféra. A baví mě je podporovat ty děti. Některé se naučí vlastně číst, psát a počítat a některé se vlastně nenaučí ani to, ale vlastně pomáhat těm rodinám, aby ty děti dosáhly svého maxima, aby je člověk podporoval co nejvíce to jde, tak to mě prostě naplňuje taková práce.“*

3) Jaké je Vaše vzdělání?

1) *„Mám střední pedagogickou školu a potom mám 4 semestry speciální pedagogiky, což bylo jako doplňkové speciálně pedagogické studium.“*

4) Musel/a jste si po dobu svého zaměstnání dodělávat nějaké další vzdělání nebo kurz?

3) *„Kurzy, v tom jsme podporovaný tady a kurzů školních jsem absolvovala opravdu hodně, že vlastně během roku tak nejmíň 4, 5 kurzů jako určitě se účastním a ono je to velká motivace k další práci. Protože člověk získá nové nápady, co se s dětmi dá dělat a že člověk získává pořád nové nápady a náměty jako co nového, jo. Všechno se vyvíjí i třeba u těch těžce postižených jak s nimi pracovat, jak je*

3) polohovat a takový věci, takže určitě. Jako ty kurzy jsou důležité, my si můžeme
3) vybírat podle sebe, jako v čem se chceme vzdělávat. Tak já jsem se třeba hodně
3) vzdělávala v bázální stimulaci. Takže jsem absolvovala všechny kurzy, které jsou.
3) Ale i zrakovou stimulaci. Jako těch kurzů, které jsem, nebo i výtvarný, protože s
3) dětmi, třeba některými maluju, tak výtvarný kurzy, logopedický, všechny možný
3) prostě. Vždycky ona se taky ta skupina třídy třeba obměňuje, takže teďka, třeba k
3) nám do třídy přišel chlapec, který. Rodiče věří tomu, že se naučí číst, ale zatím se to
3) čtení úplně nedaří, takže teď vlastně jsme objevili metodu Sfumato (= splyvavé
3) čtení), která je pro děti, které mají třeba i lehké mentální postižení. Je to i metoda,
3) která se učí na základních školách, ale která vlastně se tak jako vlastně rozvíjí nebo
3) ona už tu byla kdysi dávno, ale pak je prostě období, kdy se učí tahle metoda, pak
3) tahle, ale tady ta sfumato vlastně děti, které mají nebo u kterých by se projevila
3) dyslexie, tak oni mají velkou šanci, že se u nich neprojeví, pokud se učí tímhle
3) způsobem. Protože tam se hodně pracuje s délkou hlásek, aby se to dítěti stačilo
3) načíst, jo, souhra zvuku, sluchu, hlasu a tak jako je to trošku jinak postavený, takže ty
3) děti sice v pololetí ještě v první třídě nečtou plynule jako jejich spolužáci, ale na
3) konci roku už čtou krásně i s přednesem jo. Takže má to prostě trošku jiný postup,
3) učí se ty písmena v jiném pořadí než je to v běžné výuce, ale. Takže třeba teď jsem
3) třeba byla na tom a kolegyně pojedou i na letní školu toho, jo. Nebo další chlapec
3) z matematiky pořád počítání do deseti, nedaří se to, takže tam zase krok za krokem,
3) takže se pořád vzděláváme v tom novém, co přichází, kde mají úspěchy třeba
3) v zahraničí s jednotlivými metodami jo, tak máme možnost na tyhle kurzy jezdit.“

5) Máte sám/sama pocit, že byste si měla rozšiřovat své vzdělání? (Pokud ano, v čem?)

3) „Ano, teď bych chtěla studovat Feuersteinovu metodu a vlastně v květnu jedeme na
3) takový úvodní kurz, kde se dozvíme, jak by se to dalo začlenit i do vzdělávání ve
3) škole nebo jak pracovat s dětmi. Feuersteinovo instrumentální obohacování je to jako
3) úplně jiná práce s dětmi, ale vlastně pracuje se na rozvíjení, abych to špatně
3) neformulovala, prostě na celkovém rozvoji toho dítěte. No, a protože si tam s nimi

3) člověk hodně povídá a poslouchá a jak ho. To jsou takový sešity instrumentálního
3) obohacování, kdy se spojují i různé body, dochází ke spojování prostě v mozku a
3) takže, ráda bych studovala tohle a škola s tím už souhlasí, protože ten jeden kurz
3) stojí. Je hodně drahý, takže jsem ráda, že jsme to dostali. Souhlas od vedení školy.“

6) Považujete finanční ohodnocení této profese za dostatečné?

2a) „Já jsem spokojena.“

7) Co vše obsahuje Vaše pracovní náplň? (Shoduje se s Vaší smlouvou?)

4) „Já teda, když jsem tu smlouvu dostala, tak jsem si jí samozřejmě přečetla, ale pak
4) jako nehraju si na to jako, že když by to bylo nad rámec naší pracovní smlouvy, jestli
4) to budu dělat nebo ne. To určitě ne, prostě když ta práce je potřeba udělat, tak jí
4) udělám. Ale myslím si, že mimo rámec té smlouvy to jako moc nejde. Takže
4) samozřejmě to s třídní učitelkou tvoření individuálních plánů dětí, potom účastnit se
4) všech schůzek s rodiči nebo s nimi jednat. Na základě těch individuálních plánů se
4) tvoří ty tematické plány, protože ve třídě jsou děti, ne všechny mají stejný vzdělávací
4) program a ne všechny jsou ve stejném ročníku, to znamená dát to dohromady
4) všechno tak, aby když se probírá určitá látka, tak aby jí měli vlastně všichni žáci ve
4) třídě. Ale samozřejmě každý jí má do jiné hloubky. Jo, podle toho v jakém je
4) ročníku, takže na češtinu a matiku já odcházím se dvěma studenty na část hodiny,
4) někdy na celou, podle toho jak se domluvíme s třídní učitelkou, co je potřeba probrat
4) a pracujeme individuálně v nějaké učebně. Jo, že tam nejsou ostatní spolužáci,
4) protože v té češtině a matice jsou velké rozdíly, jako kde ty děti jsou, proto mají
4) individuální plány, že třeba ani podle našeho školního vzdělávacího programu
4) nedosahují té úrovně, které by měli. Takže mají individuální plán, takže ty rozdíly
4) jsou tam velký, ale i třeba na část hodiny se tam vrátí a pracují tam s ostatními. Jo,
4) a že prostě po domluvě s třídní učitelkou to je vždycky a potom společnost a já nebo
4) příroda a já, tak tam někdy taky pracujeme individuálně, ale taky se někdy účastníme
4) jakoby celkového vyučování. To znamená, že tam já třeba vyučování nevedu, ale
4) asistuju pedagogovi, podle toho, které děti to vyžadují nebo potřebují pomoci. Nebo

4) se učitel věnuje jednomu dítěti a já jakoby se věnuji těm ostatním. Jo, takže se to 4) takhle střídá.“

8) Jak s Vámi spolupracují pedagogové?

4a) „Jo, je výborná a musí být, protože ta práce je náročná a ty lidi, kteří jsou dospělí, 4a) tam prostě musejí si rozumět a jako to by nefungovalo. Jo, takže když tahle 4a) komplikace nastane, tak je potřeba to nějak přendat, přesunout, aby prostě ty lidi si 4a) tam sedli, protože to jinak opravdu není možné. A stalo se to tady třeba někdy, že 4a) by si nesedli? Jo stalo se to taky před mnoha lety, ale zase jak se to přendalo, teda 4a) co já pamatuju, což už je fakt asi 8 let možná 10, tak vlastně ta kolegyně šla 4a) pracovat do jiné skupiny a tam si sedli, takže, jo, prostě, ono na tom není nic 4a) špatného, ono je to vlastně nakonec dobře. Když je vidět, že to nejde, tak je dobře to 4a) vyměnit, je to zbytečný.“

9) Jak s Vámi spolupracují rodiče?

4a) „My tedy dětem, které sami nehovoří, každý den píšeme do sešitu. Oni mají svoje 4a) takové silnější sešity a tam jim napíšeme důležité informace. Jinak jim píšeme 4a) vzkazy, co jsme ten den dělali. Někomu píšu každý den a třeba u jednoho chlapce 4a) píšu jednou za týden. Maminka řekla, že jí stačí 1x za týden, takže píšu, co jsme 4a) probrali v češtině, matematice, v jednotlivých předmětech, prostě čemu jsme se 4a) věnovali. A těm dětem, které to nedokážou předat ty informace, tak je to zase 4a) důležitý pro informace, protože oni vědí, na co se můžou zeptat. Vědí, co jsme 4a) probírali a vlastně tím je podporují i v té komunikaci. Jo, zase naopak nám rodiče 4a) píšou v neděli, jak strávili víkend, kde byli, s kým se potkali nebo ten kdo má i-pad, 4a) ten přinese třeba i fotky, ale do toho sešitu to píšou vždycky. A nad těma fotkama 4a) právě, protože bych třeba nedokázala z toho vydedukovat, která to je babička, ale 4a) v notýsku mám, že byli u babičky té a té a že tam dělali to a to, takže já se můžu 4a) zeptat a on mi může odpovídat. Jo, že oni třeba sami nejsou schopný, ale když se 4a) jich člověk zeptá, tak odpoví. Jo, takže je to vlastně výborný a jinak pokud je

4a) *potřeba tak zatelefonuju, nebo napíšu do toho vzkazníku, jak jsem říkala a taky se 4a) scházíme samozřejmě i mimo třídní schůzky pokud je to třeba.*“

10) Dochází k nějaké spolupráci (komunikaci) mezi Vámi a školským poradenským zařízením?

4a) *„Teď přesně nevím jako jestli je to v Budějovicích nebo kde to je, ale některé děti 4a) jezdí teda do Prahy k psychologce, někteří jezdí do Budějovic nebo speciálně 4a) pedagogické centrum bylo pro děti, myslím, že to bylo pro děti s Downovým 4a) syndromem, ačkoliv ten chlapec nemá Downův syndrom. Tak, ale podstoupil tam 4a) nějaké testy, takže oni na základě toho nám napsali zprávu a doporučili určité věci, 4a) které jsou osvědčené, takže třeba na základě toho jsem jela na to splývavé čtení, 4a) které mu doporučili. Nebo třeba doporučí i pomůcky, a když jsem měla děti, které 4a) měly zrakovou poruchu, tak sem jezdili pravidelně. Dokonce z Prahy ze speciálně 4a) pedagogického centra pro zrakové postižené a oni vlastně vypracovali tomu dítěti 4a) plán a já jsem podle toho plánu s těmi dětmi cvičila. Při sestavování individuálního 4a) vzdělávacího plánu, podílela jste se na něm také? Určitě no. I na sestavování 4a) školního vzdělávacího programu. Tam asistenti pedagoga na tom taky 4a) spolupracovali. A na základě toho se tedy vytváří individuální plány.“*

11) Máte pocit, že jsou ohledně této profese nějaké nedostatky? Je něco, co byste změnil/a?

2b) *„To mě teda takhle nenapadá, protože když mám pocit, že je tady potřeba něco 2b) změnit, tak se třeba o tom bavíme s třídní učitelkou nebo s ostatními kolegyněmi a 2b) potom to třeba na poradě učitelů, kterou mají každé pondělí, tak tam vlastně to řeší 2b) s vedením školy. Jo, takže když je potřeba něco řešit, tak se to řeší aktuálně, když je 2b) to potřeba. Takže teď mě úplně zrovna nic nenapadá.“*

Rozhovor č. 4: Asistentka pedagoga (PA2)

- 1) Co Vás vedlo k volbě této profese?
- 2) *„Práce s dětmi, osobní přístup k dětem, vztah k dětem a hlavně pomáhat.“*

2) Co Vás motivuje k pokračování vykonávat tuto profesi?
2) Viz otázka č. 1.

3) Jaké je Vaše vzdělání?
1) „*Gymnázium, střední škola pedagogická a vysoká škola obor speciální pedagogika.*“

4) Musel/a jste si po dobu svého zaměstnání dodělávat nějaké další vzdělání nebo kurz?

3) „*Vysokou školu, obor speciální pedagogiku.*“

5) Máte sám/sama pocit, že byste si měla rozšiřovat své vzdělání? (Pokud ano, v čem?)

3) „*Už asi ne, ale měla bych.*“

6) Považujete finanční ohodnocení této profese za dostatečné?
2a) „*Ne, vůbec. Jsem tu na půl úvazku a ještě mám půl úvazku v družině, jinak bych se 2a) neuživila.*“

7) Co vše obsahuje Vaše pracovní náplň? (Shoduje se s Vaší smlouvou?)
4a) „*Pomáhat učitelům a dětem. V podstatě pedagog dává úkoly a já se řídím podle něho.*
4a) *Kontroluju dětem úkoly, pracuji s dětmi, které vyrušují, pomáhám dětem, které si 4a) neví rady. Takže vlastně pracuji se všemi dětmi, u kterých je to potřeba.*“

8) Jak s Vámi spolupracují pedagogové?
4a) „*Spolupráce je dobrá.*“

9) Jak s Vámi spolupracují rodiče?
4a) „*Pokud není paní učitelka, konzultuji i semnou. Základní informace jim povím, jinak 4a) je odkazuji na paní učitelku. Berou mě součástí třídy.*“

10) Dochází k nějaké spolupráci (komunikaci) mezi Vámi a školským poradenským zařízením?

4a) *„Probíhá přes paní ředitelku. Navštěvují třídu, pokud je problém.“*

11) Máte pocit, že jsou ohledně této profese nějaké nedostatky? Je něco, co byste změnil/a?

2b) *„Finanční ohodnocení, to je základní. A málo asistentů co má vzdělání (speciální pedagogiku).“*

Rozhovor č. 5: Asistentka pedagoga (PA3)

1) Co Vás vedlo k volbě této profese?

2) *„Vždycky jsem chtěla učit. Postupem času, kdy jsem se věnovala hodně sociálu, jsem se dostala do oblasti speciální pedagogiky. Toto povolání je nejlepší možnost, jak si při studiu získat praxi.“*

2) Co Vás motivuje k pokračování vykonávat tuto profesi?

2) *„Hlavně mne to hodně baví, děti jsou úžasné a je pecka vidět u nich pokrok, pokud mám možnost se jim řádně věnovat. Tato profese je také velmi časově příjemná k životu s dětmi, které mám.“*

3) Jaké je Vaše vzdělání?

1) *„Maturita v oboru sociální práce, bakalářský - obor speciální pedagogika.“*

4) Musel/a jste si po dobu svého zaměstnání dodělávat nějaké další vzdělání nebo kurz?

3) *„Ano, dodělávala jsem si bakalářské vzdělání.“*

5) Máte sám/sama pocit, že byste si měla rozšiřovat své vzdělání? (Pokud ano, v čem?)

3) *„Ano, neustále se musím dovzdělávat, kvůli svému zájmu i kvůli povinnému, 3) zákonem danému doplňování vzdělávání.“*

6) Považujete finanční ohodnocení této profese za dostatečné?

2a) *„Finanční motivace asistentů pedagogů je příšerná, pokud nejste student, který to 2a) bere jako praxi, nebo to nemáte v kombinaci například s vychovatelkou v družině, je 2a) nemožné z toho vyžít. Ovšem existují určité páky jak tuto almužnu kompenzovat, 2a) ale to je již na řediteli.“*

7) Co vše obsahuje Vaše pracovní náplň? (Shoduje se s Vaší smlouvou?)

4a) *„Asistovala jsem dívčině s nádorem na mozku a silnou epilepsií, věnovala jsem se 4a) ovšem celé třídě. Ačkoliv to bylo náročné, vyžadovala spoustu pozornosti, obzvlášť 4a) kvůli svému zdravotnímu stavu - mohla kdykoliv upadnout atd.“*

8) Jak s Vámi spolupracují pedagogové?

4a) *„Nebyla příliš dobrá, necítila jsem se jako rovnocenný partner.“*

9) Jak s Vámi spolupracují rodiče?

4a) *„V mém případě perfektní! Ale opravdu, rodiče byli velmi vstřícní, ochotní. Dali na 4a) můj názor. Bylo to v tomto ohledu velmi příjemné.“*

10) Dochází k nějaké spolupráci (komunikaci) mezi Vámi a školským poradenským zařízením?

4a) *„Ne. Tato komunikace probíhala pouze přes rodiče. Informace byly tedy přenesené.“*

11) Máte pocit, že jsou ohledně této profese nějaké nedostatky? Je něco, co byste změnil/a?

2b) *„Určitě platové podmínky.“*